

Special Olympics International

Спеціальні Олімпіади
Special Olympics

Київ 2001

В. І. Мудрік

СПЕЦІАЛЬНІ ОЛІМПІАДИ
SPECIAL OLYMPICS

Київ - 2001

УДК 072.2
ББК 75.1
М 88

Мудрік В.І.
М 88 Спеціальні Олімпіади. Special Olympics. К.: Нора-прінт, 2001. – 52 с.

ISBN 966-7837-26-2

У книзі дано історію виникнення та розвитку міжнародного спортивного руху Спеціальних Олімпіад у світі. Є інформація про мету, завдання, принципи руху та засади організації міжнародних змагань у світі, в тому числі в Україні.

В книге дана краткая история возникновения и развития международного спортивного движения Специальных Олимпиад в мире. Содержится информация о цели, задачах, принципах движения и основах организации международных соревнований, в том числе в Украине.

ББК 75.1

ISBN 966-7837-26-2

© В. І. Мудрік, 2001

ЗМІСТ

Від автора.....4

1. Засновники руху Спеціальних Олімпіад.....8

2. Основні етапи історії руху.....10

3. Міжнародні Спеціальні Олімпіади.....14

3.1. Місія Спеціальних Олімпіад.....15

3.2. Мета Спеціальних Олімпіад.....15

3.3. Основні принципи руху.....15

3.4. Критерії допуску до участі у змаганнях.....16

3.5. Класифікація видів спорту.....18

3.6. Організація ігор Спеціальних Олімпіад.....18

3.6.1. Умови проведення ігор.....19

3.6.2. Медичне обслуговування змагань.....20

3.6.3. Особливості організації змагань.....20

3.6.4. Принципи формування дивізіонів.....21

4. Рух Спеціальних Олімпіад в Україні.....22

4.1. Основні етапи історії руху.....23

4.2. Мета та завдання Спеціальних Олімпіад.....26

4.3. Організації спортивних змагань.....27

4.4. Місце Спеціальних Олімпіад у спортивному русі інвалідів.....29

4.5. Організація національних змагань та участь у міжнародних змаганнях Спеціальних Олімпіад.....37

5 Відмінності ігор Спеціальних Олімпіад від Олімпійських та Паралімпійських ігор.....41

Висновки.....43

Інформаційні джерела.....48

Присвячується піонерам руху Спеціальних Олімпіад

Від автора

Спеціальні Олімпіади (Special Olympics) – це нове спортивне, культурне, громадське явище у міжнародному спортивному русі інвалідів.

Спеціальні Олімпіади – це змагання серед людей з розумовими вадами, які репрезентують національні навчально-тренувальні комплексні програми. Програмами Спеціальних Олімпіад передбачені комплексні системи спортивних тренувань, методичні поради, пропаганда потреб інвалідів та людей з особливим станом здоров'я, обмін досвідом роботи із членами родин інвалідів, підготовка громадських помічників, популяризація руху, організація та проведення змагань Спеціальних Олімпіад. Ці програми розробляються для вирішення деяких проблем людей з розумовими вадами та членів їхніх родин. Ігри Спеціальних Олімпіад започатковано International Special Olympics Ink. (SOI). Організація руху має головну штаб-квартиру у Вашингтоні (США), філії у всіх населених регіонах світу, свої засоби масової інформації. Кожного року вона організує методичні семінари, наради, підтримує зв'язки з усіма національними програмами руху. За 33 роки існування до руху Спеціальних Олімпіад приєдналися спеціальні програми понад 150 країн світу. 1988 року Міжнародний Олімпійський Комітет офіційно визнав SOI, як рух олімпійського характеру.

Перед початком знайомства з рухом Спеціальних Олімпіад необхідно визначитися: чому саме так називаються ці ігри і які категорії людей з розумовими вадами беруть участь у цих спортивних заходах?

Назва ігор Спеціальних Олімпіад пов'язана з міжнародною практикою вживання назв, а також із відмінностями цих ігор від Олімпійських або Паралімпійських ігор.

Організатори цього руху в Росії, змагання Спеціальних Олімпіад називають Спеціальними Олімпійськими іграми. У Польщі та Чехії ці змагання називають Спеціальними Олімпіадами (відповідно – Olimpiady Specijalne та Speciální Olympiáda). У США представники української діаспори ці змагання називають "Спеціаяльними" олімпійськими змаганнями, а також "Спеціяльною Олімпіядою" (газета "Свобода", № 127, 7.07.1995, с. 3). В Україні національні змагання називають "Спеціальною Олімпіадою". То як саме називати ці ігри – Олімпійськими, Олімпіядами, Олімпіадою або Олімпіадами? Справа у тому, що слово "Olympics" не має буквального перекладу українською, російською та іншими слов'янськими мовами. До того ж, фундатори цих змагань не використовують інше слово – "olympiada" ("олімпіада"), а також – "Olympic Games" ("Олімпійські ігри") .

Розглянемо деякі назви міжнародних змагань інвалідів, які вживалися іншими міжнародними організаціями. Так, з історії міжнародних змагань інвалідів на колясках, відомо, що у 1964, 1968, 1972 рр. у назвах міжнародних Сток-Мандевільські ігор теж було слово "Olympics". Міжнародні Сток-Мандевільські ігри називалися міжнародними Олімпіадами для паралізованих (наприклад, "International Stok Mandeville Games in Tokyo – Olympics of the Paralysed"). У цій назві слова "ігри" та "Олімпіада" знаходяться не поруч, а в

різних частинах речення. У 1980 р. ігри, які проходили у Нідерландах (м. Арнхем), мали офіційну назву "Олімпіади для інвалідів, Арнхем" ("Olympics for the Disabled, Arnhem"). У даному випадку відсутнє слово "Ігри" і тому переклад терміну "Olympics" можливий тільки як Олімпіада. Джон Скуртон, учасник тих ігор, називав усі ці змагання "іграми на Олімпіадах" ("games in the Olympiad"). Міжнародний Олімпійський Комітет, як головна організація олімпійського руху, має погодитись з назвою всесвітніх спортивних змагань. Джон Скуртон, учасник тих подій пише, що у лютому 1985 р. ICC (Міжнародний Координаційний Комітет спортивного руху інвалідів) прийняв рішення щодо умов та пропозицій МОК не використовувати термін "Олімпійські ігри для інвалідів". Замість цієї назви стали використовувати іншу, схожу назву – Паралімпійські ігри ("Libro de Ponencias Proceeding. I Congreso Paralimpico Barcelona'92". 1993. P. 58 – 80.).

У 1991 р. SOI дало нову назву своїм міжнародним іграм – "Special Olympics World Summer Games" та "Special Olympics Word Winter Games" ("Всесвітні літні ігри Спеціальних Олімпіад" та "Всесвітні зимові ігри Спеціальних Олімпіад"). У цих назвах слово "всесвітні" знаходяться після Special Olympics і має відношення до слів "літні ігри" або " зимові ігри". Інший переклад назви ігор (наприклад, "Всесвітні зимові (літні) Спеціальні Олімпійські ігри") не буде відповідати практиці вживання назви Олімпійських ігор. А практика МОК свідчить, що назва "Олімпійські ігри" ніколи не доповнювалася словами "міжнародні " або "всесвітні". Зрозуміло, що Олімпійські ігри бувають тільки міжнародними та всесвітніми. Тому, у наведених назвах, термін "Special Olympics" використовують не для того, щоб підкреслити всесвітній рівень ігор, а для того, щоб визначити учасників змагань. Як уже пояснювалося, характерна особливість цих змагань полягає у тому, що ігри Спеціальних Олімпіад це – змагання атлетів (організатори не використовують слово "спортсмени"), які є представниками програм Спеціальних Олімпіад. В Олімпійських та Паралімпійських іграх беруть участь збірні команди країн, а в іграх Спеціальних Олімпіад беруть участь представники програм із різних країн, а також представники програм окремих територій або автономних територій, які мають окремий територіальний статус. До ігор Спеціальних Олімпіад можуть, наприклад, запросити представників двох автономних територій однієї країни.

Розглянемо інші доказові приклади, з яких видно, що назва змагань або заходів зовсім не пов'язана з терміном "Олімпійські ігри", а пов'язана саме з програмами Спеціальних Олімпіад. Так, кожного року європейське відділення SOI та UEFA організують європейський футбольний тиждень ("Європейський футбольний тиждень Спеціальних Олімпіад" або "Special Olympics European Football Week"). Європейський футбольний тиждень це – масові національні змагання з футболу людей різного віку і статі. У програмі європейського футбольного тижня Спеціальних Олімпіад не передбачено міжнародних змагань. Таким чином, цей захід не міжнародний і тому ніяк не можне називатися "Спеціальними Олімпійськими іграми європейського футбольного тижня". Розглянемо ще один приклад. SOI, а також регіональні відділення SOI свої учбово-тренувальні програми називають "програмами Спеціальних Олімпіад" ("Special Olympics program"). Зрозуміло, що учбо-тренувальні

програма не можуть називатися "Спеціальними Олімпійськими програмами".

Таким чином, можна зробити висновок, що "Special Olympics" слід розглядати як термін, що свідчить про назву програм, які репрезентовані на іграх, турнірах та інших заходах. Тому ці змагання у перекладі звуться Спеціальними Олімпіадами, а не Олімпійськими іграми або Спеціальною Олімпіадою. Але треба мати на увазі, що всесвітні літні або зимові Спеціальні Олімпіади слід розглядати як ігри "олімпійського" характеру.

Організатори національних програм різних країн або територій можуть давати будь-які найменування своїм національним змаганням. Організатори можуть називати національні змагання навіть "Олімпійськими іграми", але цей термін сам по собі не робить такі змагання Олімпійськими за своєю суттю, а також за статусом.

Назва ігор, із юридичної точки зору, є власністю міжнародних спортивних організацій і тому інші міжнародні організації не мають право вживати їх назви. Точний переклад та вірна назви змагань є свідченням розуміння суті, характеру та особливостей ігор Спеціальних Олімпіад.

Дуже важливим для розуміння особливостей правил та принципів організації Спеціальних Олімпіад, є також знання особливостей здоров'я тих людей, котрі змагаються на іграх. Важливо знати, які люди і з якими вадами розумового розвитку, допускаються, а з якими вадами не допускаються до участі у змаганнях. Спортивна практика свідчить, що неточне тлумачення термінів приводить до організаційної плутанини, конфліктів. До участі у змаганнях Спеціальних Олімпіад залучаються люди із затримкою психічного розвитку або з відставанням розумовому розвитку. Серед цих людей є інваліди, а також такі люди, які не мають статусу інвалідів. Практика медичної експертизи працездатності людей свідчить про складність визначення інвалідності людей з розумовими вадами. У деяких випадках тільки багаторічне спостереження за динамікою розумового розвитку людини дозволяє визначитися у цьому питанні. Наявність розумової відсталості у людини ще не є підставою вважити її інвалідом або хворою людиною. Наприклад, затримка психічного розвитку молодої людини, яка негативно позначається на її розумовому розвитку, із роками, особливо під час статевого розвитку, може досягти психічного та розумового рівня розвитку, характерного для більшості однолітків. Відсталість у розумовому розвитку дитини може бути тимчасовим явищем, яке піддається корекції. Термін "відсталість розумового розвитку" вживається, коли діти, наприклад, шкільного віку відстають у темпах розумового розвитку від однолітків, що заважає засвоювати навчальні програми. Є багато людей, які з роками набувають певного досвіду, вміння та навичок, але у них розумова відсталість зберігається усе життя, що не позначається негативно на їх дієздатності та працездатності. Вони, як люди з особливими потребами, знаходяться на обліку у психіатра, мають обмеження в набутті деяких професій, звільняються від військової служби, але можуть бути залученими до суспільного життя, виконувати корисну роботу, одержувати соціальну допомогу. Організатори Спеціальних Олімпіад допускають до змагань людей з розумовими вадами, які не мають статусу інвалідів.

Розумова відсталість людини може бути наслідком різних захворювань, як

самої дитини, так і батьків дитини. Про "розумову відсталість" людини можна говорити у разі, якщо ця людина має затримку як пізнавальних функцій, так і адаптивних навичок, адаптивної поведінки, що виявляється під час психічного розвитку у віці до 18 років. Якщо розумова відсталість зберігається у дорослому віці, тоді таких людей називають "довічними дітьми". Такі люди, як правило, є інвалідами. Термін "розумова відсталість" вживається, коли розумова відсталість спостерігається як стале явище розвитку людини.

У людей зі значною розумовою відсталістю знижена м'язова моторика, швидкість моторної реакції, знижені психологічні функції. На змаганнях Спеціальних Олімпіад такі люди змагаються окремо.

До участі у змаганнях Спеціальних Олімпіад не допускаються люди із психічними захворюваннями, а також люди, які мають функціональні обмеження, що пов'язано з фізичними або емоційними функціями, відхиленнями в поведінці, в розвитку органів почуттів і пізнавальних функцій.

У спортивній практиці людей з різними розумовими вадами інколи називають "інтелектуально неспроможними" (intellectual disability). На наш погляд, така характеристика є неповною. На практиці це приводить до того, що організатори і тренери зосереджують свою увагу тільки на індексові інтелектуального розвитку людини, який визначають під час психологічного тестування. Але індекс інтелектуального розвитку – це тільки один із трьох складових факторів, що у сукупності можуть свідчити про розумову відсталість. У людини з невизначеною етіологією захворювання, наслідком якої є розумове відставання, низький індекс інтелектуального розвитку, є тільки контрольним покажчиком у багаторічному дослідженні людини та з'ясуванні медичного діагнозу.

Для визначення затримки розумового розвитку вживають різні терміни: "затримка розумового розвитку", "затримка психічного розвитку", "затримка інтелектуального розвитку", "недоумство", " розумове відставання" (mental handicap) або "інтелектуальна неспроможність" (intellectual disability) тощо. Організатори Спеціальних Олімпіад використовують термін "розумова відсталість" (mental retardation). У книжці, при розгляді статистичних показників різних груп людей, використовуються загально прийняті в освіті терміни: затримка психічного розвитку, відсталість розумового розвитку та розумова відсталість. Термін "розумові вадам" (вади – недолік, дефект, брак тощо) офіційно використовується у статистиці для узагальнення статистичних показників людей з різними вадами психічного та розумового розвитку.

Фрагменти фотографій на обкладинці книжки були взяти з різних закордонних та вітчизняних видань присвячених Спеціальним Олімпіадам.

Автор висловлює щиру повагу В. В. Шевковніковій, піонерові руху Спеціальних Олімпіад в Україні, А. В. Домашенку, який підтримував розвиток цього руху, К. П. Слинявчуку, який продовжив розвиток цього руху, а також Ю. Т. Порохнявому, І. О. Смолєнкову, В. Я. Єрофєєву, А. А. Підварку за професіоналізм, глибоке мислення та поради, а також багатьом тренерам-педагогам, яких згадано в книжці.

Автор особливо вдячний супротивникам руху Спеціальних Олімпіад в Україні, саме тому, що дискримінаційне ставлення до атлетів із розумовими

вадами спонукало зробити дослідження і написати історію розвитку цього руху як явища культури сучасної цивілізації.

Сподіваюся, що книжка буде корисною для студентів, молодих фахівців, педагогів, організаторів фізичної культури та спорту.

Автор буде дуже вдячний за критику та побажання, які будуть враховані у наступному виданні.

1. ЗАСНОВНИКИ РУХУ СПЕЦІАЛЬНИХ ОЛІМПІАД

Історія руху Спеціальних Олімпіад почалася зі Сполучених Штатів Америки і пов'язана з Юніс Кеннеді та її чоловіком Саджентом Шрайвером (фото фундаторів руху на обкладинці книжки).

Юніс Кеннеді-Шрайвер – фундатор та почесний голова Special Olympics Ink., виконавчий віце-президент фонду Джозефа П. Кеннеді (фото на обкладинці).

Джозеф П. Кеннеді (1988–1969) та Роуз Фіцджеральд-Кеннеді (1891–1995) мали 9 дітей (5 дочок та 4 сина). Голова фамілії Джозеф П. Кеннеді був за фахом фінансист, а під час Другої світової війни був послом США у Великій Британії. Імена синів Джозефа П. Кеннеді широко відомі світовій громадськості: Джон Кеннеді, президент США та Роберт Кеннеді, політичний діяч, генеральний прокурор, сенатор США.

У 1918 р. народилася Розмарі Кеннеді, життя якої вплине на все життя молодшої сестри Юніс Кеннеді. У 1921 р. народилась Юніс Кеннеді (Бруклін, штат Массачусет). З дитинства Розмарі та Юніс були дружними сестрами і любили одна одну. Але з часом виявилося, що Розмарі відстає у розумовому розвитку, що стало наочно видно, коли дівчина стала дорослою. У 1941 р. Розмарі зробили операцію на мозку, яка виявилася невдалою і ще більше погіршила становище дівчини. Юніс доглядала свою сестру і робила все залежне від неї, щоб її життя не було таким важким. Ця трагедія мала вплив на Юніс і все своє життя вона присвятила тому, щоб допомогти тим людям, сім'ям, яких спіткала така сама біда.

Юніс Кеннеді отримала звання бакалавра наук із соціології у Стенфордському університеті у Пало Альто (штат Каліфорнія).

У 1963 р. Юніс Кеннеді Шрайвер (сестра президента США Джона Кеннеді) започаткувала для 100 дітей і дорослих літній спортивно-оздоровчий табір у фамільному маєтку в Меріленді (США). Цей табір було започатковано саме для дітей з вадами розумового розвитку. З часом такі табори набули популярності у США. Американська Асоціація здоров'я, фізичного виховання та рекреації підтримала цей рух. Керівництво Чикагських парків та зон відпочинку запропонували організацію спеціальних змагань як частину загальних літніх оздоровчих програм. Фонд Кеннеді виділив гранти для таких таборів. Цей Фонд було започатковано Джозефом Ф. Кеннеді у 1946 р. і було названо на честь його сина, який був льотчиком військово-морської авіації і загинув під час Другої світової війни у Англії. Програма роботи з людьми, які мають затримки інтелектуального розвитку, були включені до Програм Президентської комісії з

питань фізичної підготовки та спорту.

Юніс Кеннеді спочатку працювала у державному департаменті, який займався спеціальними проблемами війни. З 1950 р. вона працює по соціальному забезпеченню організації з перевиховання жінок у м. Алдерсоні (Східна Вірджинія). У 1957 р. місіс Кеннеді-Шрайвер стає директором Фонду Джозефа Ф. Кеннеді. Під керівництвом Кеннеді-Шрайвер згаданий Фонд ініціював наступне: створив Комітет із питань затримки розвитку людини при Президенті Кеннеді (1961), ініціював розвиток Національного інституту здоров'я дитини та розвитку людини (1962), започаткував премії з питань затримки розвитку людини (1962), створив стандарти фізичного розвитку та тести інтелектуального розвитку (1963), ініціював п'ятирічну інформаційну програму Національної Ради Реклами щодо підтримки та розуміння людей з вадами розумового розвитку (1964), започаткував у різних штатах мережу філіалів університетських факультетів та дослідницьких центрів основних медичних шкіл із проблем вад розумового розвитку (1967), започаткував Special Olympics (1968), створив головні центри для вивчення медичної етики у Гарвардському та Джорджстаунському університетах (1971), започаткував "Об'єднання допомоги", яке створило 450 програм та приватних шкіл (1981–1997), підтримує міжнародний рух Special Olympics у всьому світі (з 1963 р. і до нашого часу).

Юніс Кеннеді була нагороджена за багаторічну та плідну роботу, за допомогу у вихованні людей з вадами інтелекту президентською медаллю "Свобода" (1984), медаллю від Інституту Рузвельта (1993). У 1995 р. США випустили на честь Юніс Кеннеді срібну монету, яка є першою монетою із зображенням жінки та ще за її життя. Її багаторічна праця була оцінена багатьма відзнаками різних організацій. Юніс Кеннеді має почесні звання від 10 університетів та коледжів. 24 березня 1984 р. Президент Р. Рейган під час вручення Юніс Кеннеді медалі "Свободи" дав високу оцінку громадській та міжнародній діяльності Юніс Кеннеді.

Юніс Кеннеді-Шрайвер вийшла заміж за Саджента Шрайвера, з яким разом працювала і який зараз є головою ради Special Olympics Ink.

Юніс Кеннеді-Шрайвер та Саджент Шрайвер мають п'ять дітей: Роберт Саджент Шрайвер III (1954 р., продюсер кіно, одружений); Марія Овінгс Шрайвер-Шварцнеггер (1955 р., репортер каналу ABC, одружена за актором та громадським діячем Арнольдом Шварцнеггером); Тімоті Перрі Шрайвер (1959 р., викладач, президент Special Olympics International, одружений); Марк Кеннеді-Шрайвер (1964 р., працівник міськадміністрації м. Балтимору, одружений); Антоні Пауль Кеннеді-Шрайвер (1965 р., працює в системі Special Olympics, одружений).

Зараз Юніс Кеннеді-Шрайвер виконавчий директор Фонду Джозефа Кеннеді, Почесний голова Special Olympics Ink.

Пізніше Юніс Кеннеді-Шрайвер залучила до організації цих змагань свого чоловіка Саджента Шрайвера, а з часом до організації цих змагань були залучені сини, дочки та інші члени родин.

Саджент Шрайвер відіграє особливу роль у розвитку цього руху.

Саджент Шрайвер – голова Ради Special Olympics Ink.

Саджент Шрайвер родом із знатної та родовитої сім'ї. Служив 5 років у Військово-Морському флоті США. Має військове звання капітана -лейтенанта. Закінчив Йельску школу права та Йельский університет.

Після військової служби він недовгий час працював редакційним асистентом у журналі "Ньюсвік", менеджером у Чикагському торговому центрі, послом США у Франції. Пізніше він був один із радників програми розвитку та підтримки фонду Джозефа П. Кеннеді.

У 1947–1948 рр. він працював разом із своєю дружиною Юніс Кеннеді-Шрайвер у Національній конференції попередження та контролю за неповнолітніми правопорушниками. Пізніше був президентом департаменту освіти у Чикаго (1955 – 1960), координатор від Демократичної партії з організації первинних президентських виборів за Джона Кеннеді у штаті Вісконті та Західної Вірджинії (1960), перший директор Корпусу миру й організатор волонтерів для допомоги більш як у 50 країнах Африки, Азії та Латинської Америки (1961–1962), перший директор офісу з узгодженої економіки, спеціальний асистент Президента Ліндона В.Джонсона (1964–1968), посол США у Франції (1968–1970), організатор підтримки 89 кандидатів від Демократичної парії з 29 штатів до Сенату США (1970), кандидат на пост віце-президента (разом із кандидатом на пост президента сенатором Джорджем Макговером) у виборчій президентській компанії як опоненти Ричарда Ніксона та Спіро Агню (1972), організатор досліджень з освіти у Раді Рокфеллерського університету (1981), президент Special Olympics Ink. (1984 – 1993), голова Ради Special Olympics Ink. (1993). Саджент Шрайвер отримав більше ніж 24 почесних учених ступенів від 7 університетів

Саджент Шрайвер відіграв значну роль у популяризації руху Special Olympics у всьому світі. Його досвід як директора Корпусу миру, дипломата, юриста, політичного діяча разом з організаційними здібностями дозволили приєднати до цього руху країни з різним соціально-політичним устроєм. Цей рух став послом миру, що було позитивно оцінено політичними лідерами різних країн, а також ООН.

Тімоті П. Шрайвер – президент та основний виконавець Spicial Olympics Ink., доктор філософії. Свою діяльність почав учителем школи у Нью-Хавені, а згодом учителем-консультантом в університеті штату Коннектикут.

У 1984 р. працював у Йельскому Центрі Навчання Дітей згідно з програмою розвитку шкіл.

З 1987 р. Тімоті П. Шрайвер працював над упровадженням проекту соціального розвитку у школах штату Коннектикут та інспектором у Нью Хавені. З 1994 р. він активний учасник національної програми створення базових шкіл. Він організатор програми зі співробітництва "Соціальний прогрес та емоційне навчання" в університеті штату Іллінойс. Він опублікував декілька праць "Підтримка соціального та емоційного навчання: напрям у навчанні".

У наступні роки він виявив інтерес до створення декількох навчальних фільмів, консультант в університетському Центрі Шрайвера у Балтіморі та інших асоціаціях та організаціях.

Тімоті П. Шрайвер одружений з Лінді Поттер, має 5 дітей.

2. ОСНОВНІ ЕТАПИ ІСТОРІЇ РУХУ

***Перші міжнародні літні Ігри Спеціальних Олімпіад відбулися 19-20 липня* 1968 р., у м. Чикаго (США).** Відкриття ігор відбулося на Солдатському Полі у м. Чикаго. У змаганнях узяли участь понад 1000 атлетів 26 штатів США та Канади. Організаторами ігор були доктор Франк Хайден, перший Директор Спорту та Рекреації Фонду Джозефа Ф. Кеннеді, та доктор Р. Кук.

У грудні 1968 р. організація Спеціальних Олімпіад була зареєстрована як некомерційна організація в окрузі Колумбія.

У червні 1970 р. відбулися Перші ігри Спеціальних Олімпіад у Франції, у яких узяли участь 550 спортсменів. Це були перші змагання Спеціальних Олімпіад за межами США.

Другі міжнародні літні ігри Спеціальних Олімпіад відбулися 13 – 15 серпня 1970 р. у м. Чикаго (США). У змаганнях узяли участь 2000 атлетів із 50 штатів США, округу Колумбія, Канади, Франції та Пуерто Рико. Змагання з баскетболу відбулися за підтримки Національної Баскетбольної Асоціації (NBA). Гарі Фостер (Спеціальна Олімпіада Канади) запропонував увести до змагань новий вид спорту хокей на підлозі.

У грудні 1971 р. Олімпійський комітет США офіційно визнав Спеціальну Олімпіаду, ігри якої мають право називатися "Олімпійськими".

Треті міжнародні Літні ігри Спеціальних Олімпіад відбулися 13 – 18 серпня 1972 р. у м. Лос-Анджелес (США). Ігри відбулися у таборі Каліфорнійського університету Лос-Анджелеса. В іграх узяли участь 1500 атлетів у чотирьох видах спорту. Ігри транслювалися телестанцією ABC на весь світ. Уперше на цих іграх дебютувала спортивна гімнастика. Сліпий спортсмен із Вашингтону став першим переможцем у гімнастиці.

Четверті міжнародні літні ігри Спеціальних Олімпіад відбулися 7 – 11 серпня 1975 р. у центральному Мічиганському університеті у м. Маунт Плізант, штат Мічиган (США). В іграх узяли участь 2000 атлетів з 10 країн світу. Ігри транслювалися по національній телемережі CDS-TV.

5 – 11 лютого 1977 р. відбулися **Перші міжнародні зимові** ігри Спеціальних Олімпіад у Стімбот Спрінгс, штат Колорадо (США). У змаганнях узяли участь 500 атлетів США та Канади. Змагання були з лижних гонок та бігу на ковзанах. Ці ігри транслювалися телекомпаніями CBS, ABC та NBC.

У 1977 р. 19 країн світу проводили змагання із програм Спеціальної Олімпіади. В цих змаганнях узяли участь понад 700 000 спортсменів і дорослих.

У липні 1979 р. була надрукована перша поштова марка Спеціальної Олімпіади.

П'яті міжнародні літні ігри Спеціальних Олімпіад відбулися 8 – 13 серпня 1979 р. у Брокпорті, в університеті штату Нью-Йорк (США). У змаганнях узяли участь 3500 атлетів із різних штатів США та 20 країн світу. Телекомпанія ABC транслювала ці ігри. Почесними гостями змагань були перша леді Розалін Картер, а також неодноразовий чемпіон світу серед професіональних боксерів Мохамед Алі.

8 – 13 березня 1981 р. відбулися **Другі міжнародні зимові** ігри Спеціальних Олімпіад були у Стові та у селищі Смагглер Нотч та Стоуве, штату Вермонт (США). У змагання узяли участь понад 600 атлетів у чотирьох видах спорту.

У травні 1981 р. відбулися Перші Європейські ігри Спеціальної Олімпіади у Брюсселі (Бельгія). У змаганнях узяли участь понад 2000 спортсменів. Папа Іоанн Павло II приділив увагу цим іграм.

У 1982-1983 рр. уже 50 країн проводили змагання за програмами Спеціальної Олімпіади.

12 – 18 липня 1983 р. відбулися ***Шості*** міжнародні літні ігри Спеціальних Олімпіад в університеті штату Луізана, у Батон Роудж (США). У змаганнях узяли участь понад 4000 атлетів з 151 країни світу. Уперше були змагання з роллер-скетінгу та софтболу. Олімпійський чемпіон із десятиборства Брюс Дженнер був почесним гостем ігор.

24 – 29 вересня 1985 р. відбулися **Треті міжнародні зимові** ігри Спеціальних Олімпіад у Парк Сіті, штаті Юта (США). У змаганнях із чотирьох видів спорту узяли участь понад 800 атлетів 14 країн.

4 липня 1985 р. Китайська Народна Республіка стала 65 членом Спеціальних Олімпіад.

У 1986 р. Організація Об'єднаних Націй задекларувала 1986 р. як "Міжнародний рік Спеціальних Олімпіад".

31 липня – 8 серпня 1987 р. відбулися ***Сьомі*** міжнародні літні ігри Спеціальних Олімпіад в університеті Нотр Дам та коледжі Санта Марії у Південному Бенд, штат Індіана (США). У змаганнях узяли участь понад 4700 атлетів 70 країн світу. Відкриття Олімпіади транслювалося по національному телебаченню США у найкращі часи доби. Президент США Рональд Рейган у Білому Домі вітав і нагороджував учасників змагань.

У 1987 р. було випущено понад 2 мільон дисків, компакт-дисків і касет із популярними музичними творами, а також альбом, присвячений Спеціальним Олімпіадам.

У 1988 р. відбулися триденні ігри миру Спеціальних Олімпіад за участю арабських та ізраїльських атлетів.

На цей час рух Спеціальних Олімпіад охопив уже 73 країни.

15 лютого 1988 р. відбулося підписання угоди між Міжнародним Олімпійським Комітетом (Президент – Хуан Антоніо Самаранч) та Міжнародною Спеціальною Олімпіадою (фундатори – Юніс Кеннеді-Шрайвер та її чоловік Саджент Шрайвер) про офіційне визнання руху.

У липні 1988 р. на конференціях Спеціальної Олімпіади у Рено (Невада) та Лейк Тахо (Каліфорнія) була започаткована нова форма змагань – партнерський спорт (Unified Sports), у якому мали змогу брати участь здорові спортсмени. Партнерський спорт було запроваджено у командах, які змагалися з баскетболу, боулінгу, футболу, софтболу, волейболу, у велогонках, бігу та спортивній ходьбі.

1 – 8 квітня 1989 р. відбулися **Четверті міжнародні зимові** ігри Спеціальних Олімпіад були в Рено (штат Невада) та у Лейк Тахої (штат Каліфорнія). У змаганнях узяли участь понад 1000 атлетів 27 країн. Хокей на підлозі було визнано офіційним видом спорту.

У 1989 р. у м. Бейрут (Лівія) уперше відбулися національні ігри Спеціальної Олімпіади, у яких узяли участь 250 атлетів та 1000 волонтерів.

14 січня 1990 р. президент Міжнародної Спеціальної Олімпіади Саджент Шрайвер наголосив на прес-конференції, що Радянський Союз приєднався до руху Спеціальних Олімпіад.

20 – 27 липня 1990 р. відбулися Треті європейські літні ігри Спеціальної Олімпіади у Стратчліді (Шотландія). У змаганнях узяли участь 2400 спортсменів. Уперше на цих змаганнях були делегації з Чехословаччини, Угорщини, Ісландії, Естонії, Латвії, Литви та СРСР.

З 1991 р. міжнародні літні та зимові ігри Спеціальних Олімпіад змінили назву на всесвітні літні та зимові ігри Спеціальних Олімпіад.

19 – 27 липня 1991 р. відбулися **Восьмі всесвітні літні** ігри Спеціальних Олімпіад у двох містах у Мінніполісі та Санта Паулі (штат Міннісота, США). У змаганнях узяли участь понад 6000 атлетів 107 країн. Ігри транслювали три основні американських телекомпанії – ABC, SBC, NBC та одна компанія з Канади. Передачі з Олімпіади вела також телекомпанія з Росії.

Уперше до програм змагань Спеціальної Олімпіади було включено юніфай або партнерський спорт.

Змагання відвідали Королева Йорданії Нур і король Йорданії Раад.

20 – 27 вересня 1993 р. уперше поза межами США відбулися **П"яті всесвітні зимові** ігри Спеціальних Олімпіад у Зальцбурзі та Шладмінгу (Австрія).

Це були перші всесвітні зимові ігри на території Європи. У змаганнях із п'яти видів спорту узяли участь понад 1500 атлетів 53 країн. У церемонії відкриття прийняв участь відомий актор та громадський діяч Арнольд Шварцнеггер. Змагання відкрив Президент Австрії Томас Клестіл.

Президент Республіки Австрія дав офіційний обід у Президентському Палаці на честь неурядової організації, що було безпрецедентним явищем.

На зимових іграх уперше 36 чорних та білих атлетів із Північної Африки взяли участь у змаганнях як члени однієї команди.

1 – 9 липня 1995 р. відбулися ***Дев'яті*** всесвітні літні ігри Спеціальних Олімпіад у Нью Хавені (штат Коннектікум). У змаганнях з 19 видів спорту взяли участь близько 7000 атлетів 145 країн. На той час президентом Міжнародної Спеціальної Олімпіади став Тімоті Шрайвер. Організаторам змагань допомагало понад 45000 волонтерів. Уперше у церемонії відкриття Олімпіад узяв участь голова країни, Президент США Білл Клінтон. Білл Клінтон разом з учасниками марафону взяв участь у ранковій біговій розминці. Змагання транслювалися станцією NBC у найкращі часи доби. А кабельна телемережа ESPN вела передачі понад 13 годин.

Папа Іоанн Павло II надіслав своє вітання учасникам Спеціальної Олімпіади.

У 1995 р. Папа Іоанн Павло II видав перший Папський Декрет на підтримку спортивних змагань.

У 1996 р. відбулися Перші Азіатсько-Тихоокеанські Регіональні ігри Спеціальної Олімпіади (Шанхай, Китай).

1996 р. видався знаменним через те, що відбувся спільний факельний забіг офіцерів силових структур з Ірландії та Південної Ірландії, які взяли участь у відкритті Спеціальної Олімпіади. Факельний забіг відбувся, незважаючи на довгострокову політичну та релігійну ворожнечу в Ольстері.

1 – 8 лютого 1997 р. відбулися **Сьомі всесвітні зимові** ігри Спеціальних Олімпіад у Торонто та Коллингвуді (провінція Онтаріо, Канада). У змаганнях із п'яти видів спорту взяли участь 1 780 атлетів 82 країн. Були перші показові виступи у сноушуінгу. Канадське телебачення вело передачі змагань кожного дня. Це були другі всесвітні ігри поза межами США.

У 1998 р. у Брюсселі (Бельгія) була започаткована Дирекція Спеціальних Олімпіад.

У 1998 р. відбулися Перші Середземноморські ігри (Греція), у яких узяли участь 1300 атлетів 24 країн.

У 1988 р. до руху Спеціальних Олімпіад приєдналося 145 країн.

26 червня - 4 липня 1999 р. відбулися ***Десяті*** всесвітні літні ігри Спеціальних Олімпіад у Ралей, Дурхан та Чепел Хілл, (штаті Північна Кароліна, США). У змаганнях узяли участь понад 7 000 атлетів 150 країн.

3-10 вересня 2001 р. відбулися **Сьомі всесвітні зимові** ігри Спеціальних Олімпіад в Анкоріджі, на Алясці (США). У змаганнях з 7 видів спорту взяли участь понад 2 000 атлетів 85 країн. Нові види спорту – сноубордінг та сноушуінг.

У 2003 р. у Дубліні (Ірландія) відбудуться ***Одинадцяті*** всесвітні літні ігри Спеціальних Олімпіад.

Ігри Спеціальної Олімпіади мали підтримку з боку президентів США Джона Ф. Кеннеді, Ліндона Джонсона, Ричарда Ніксона, Джеральда Форда, Джиммі Картера, Рональда Рейгана, Джорджа Буша, Білла Клінтона, а також лідера Куби Фіделя Кастро, королеви Англії Єлізавети, президента Аргентини Карлоса Менета, президента Південної Африки Нельсона Мандели, президента Єгипту Хосні Мубарака, президента Чеської Республіки Вацлава Гавела, президента Польщі Олександра Квасневського та інших державних діячів.

Ігри Спеціальної Олімпіади у різні роки відвідали такі перші леді, як королева Йорданії Нур, із Єгипту – Сюзанна Мубарак, із Японії – Кауока Хаосокава, із Португалії – Марія Барросо Соареш, із США – Розаліна Картер, Бетті Форд і Хілларі Клінтон.

Ігри Спеціальних Олімпіад стали соціальним явищем, привернули увагу світової громадськості до соціальних проблем інвалідів та незахищених верств населення, а також звернули увагу вчених, фахівців на невирішені наукові, науково-методичні та практичні проблеми, які існують у цій сфері. Наприклад, у 1973 р. у провінції Квебек (Канада) була започаткована Міжнародна Федерація Адаптивної Фізичної Активності (IFAPA). IFAPA координує національні, регіональні та міжнародні проекти, які спрямовані на розвиток засобів та методик адаптивного спорту, фізичних вправ для людей з різними вадами розвитку та спеціальними потребами. IFAPA має офіційні зв'язки з різними міжнародними організаціями, а також із Міжнародними Спеціальними Олімпіадами Інк. (SOI), Міжнародним Паралімпійським Комітетом (IPC), Міжнародною Радою з наукових проблем спорту та фізичного виховання (ISSPE) тощо.

3. МІЖНАРОДНІ СПЕЦІАЛЬНІ ОЛІМПІАДИ

Основні засади організації змагань Спеціальних Олімпіад із часом мало змінилися, але деякі зміни, уточнення відбулися. Тому для знайомства з організацією Спеціальних Олімпіад були використані тільки останні офіційні положення та правила, які дійсні на 2000 – 2003 рр.

3.1. Місія Спеціальніх Олімпіад.

Місія Спеціальних Олімпіад полягає у тому, щоб сприяти організації цілорічних тренувань і спортивних змагань із різних олімпійських видів спорту для дітей та дорослих із відхиленнями в розумовому розвитку, що створює постійні можливості для поліпшення фізичної форми, демонстрації мужності, отримання радості, розвитку здібностей, навичок і дружніх відносин із членами сімей, іншими спортсменами Спеціальних Олімпіад і суспільством.

3.2. Мета Спеціальних Олімпіад.

Основна мета Спеціальних Олімпіад – допомогти людям із відхиленнями в розумовому розвитку стати повноправними членами суспільства, брати активну участь у громадському житті через надання цим людям справедливих можливостей для демонстрації своїх навичок та здібностей в умовах спортивних змагань, а також інформувати громадськість про можливості та потреби цих людей.

Основне гасло спортсменів Спеціальних Олімпіад: "Дайте мені змогу перемогти, але якщо не пощастить, додайте мені сміливості у цьому бажанні". Основне гасло спортсменів Спеціальних Олімпіад: "Дайте мені змогу перемогти, але якщо не пощастить, додайте мені сміливості у цьому бажанні".

3.3. Основні принципи руху

Принципи, на яких заснована організація та розвиток програм Спеціальних Олімпіад, такі:

1. Люди з відхиленнями в розумовому розвитку можуть вчитися та отримувати задоволення від участі в змаганнях, адаптованих відповідно до їх розумових і фізичних можливостей;
2. Розвиток фізичної культури і спортивних навичок, що досягається за систематичного тренувального процесу та змагань, у процесі яких можливість оцінювати придбані якості та навички, динаміку їх зміни;
3. Організація систематичного тренування має приносити користь і удосконалити фізичні, розумові, етичні й духовні якості людини;
4. Організація спортивних змагань в умовах рівності, поваги й справедливості має на меті об'єднання людей з відхиленнями в розумовому розвитку, зміцнення сімейних і суспільних відносин;
5. Організація Спеціальних Олімпіад має бути спрямована на подолання расової, національної, статевої, релігійної, політичної дискримінації;
6. Організація Спеціальних Олімпіад має бути спрямована на створення таких умов змагань, які дозволили б кожній людині з різним рівнем функціональних, фізичних можливостей та навичок проявити свої потенційні здібності;
7. Програми тренування й змагань Спеціальних Олімпіад мають бути організовані на всіх рівнях (секція, клуб, школа, район, місто, область, країна);
8. Програми Спеціальних Олімпіад складаються з таких програм: учбово-тренувальні з видів спорту та партнерських ігор; із підготовки

волонтерів як помічників організації та проведення змагань; із підготовки громадських комітетів, клубів, товариств, груп підтримки та допомоги руху; із підготовки суддів; залучення членів сімей для участі у спеціальних семінарах з обміну досвідом тренувань, залучення коштів, створення призового фонду, участі у забезпеченні організації та проведенні змагань.

Основні принципи Спеціальних Олімпіад відповідають олімпійським принципами проголошеним засновником нової ери олімпійського руху П'єром Де Кубертеном. Вогонь Олімпіад, запалений на батьківщині Олімпійських Ігор – у Греції, що після багатокілометрових мандрів спалахує на всесвітніх іграх Спеціальних Олімпіад свідчить, що на цих іграх додержуються духу, ідеалів та олімпійських принципів.

3.4. Критерії допуску до участі в змаганнях

Медичне обстеження. Люди з відхиленнями у розумовому розвитку можуть тренуватися та приймати участь у змаганнях тільки після проходження медичного обстеження та дозволу лікаря.

Вік. До тренування й змагань допускається будь-яка людина з відхиленнями у розумовому розвитку у віці від 8 років, яка зареєстрована для участі у змаганнях Спеціальних Олімпіад.

В окремих видах спорту можуть бути вікові обмеження, що передбачається правилами. Діти у віці від 6 до 8 років можуть займатися фізичною культурою і брати участь у культурних програмах.

У змаганнях Спешіал Олімпікс (Спеціальних Олімпіад) формують такі вікові групи:

Індивідуальні види спорту:

8 – 11, 12 – 15, 16 – 21, 22 – 29, 30 років і старше.

Командні види спорту:

до 15 років, від 16 до 21 року, від 22 років і старше.

Об'єднання вікових груп в індивідуальних видах спорту можливе за умов: у даному виді спорту, у віковій групі менше 3 учасників змагань; показані спортивні результати приблизно однакові у спортсменів різного віку.

Об'єднання вікових груп у командних видах спорту можливе за умов: у даній віковій групі тільки одна команда; для формування дивізіону.

Вікова група спортсменів визначається на дату відкриття змагань.

Вікова група команди визначається віком старшого учасника змагань на дату відкриття змагань.

Відхилення в розвитку інтелекту. Будь-яка людина з відхиленнями розумового розвитку може тренуватися, брати участь у змаганнях, незалежно від рівня відхилень у розумовому розвитку та фізичному розвитку. Згідно із правилами Спеціальних Олімпіад у змаганнях людей з вадами розумового розвитку можуть брати участь ті спортсмени, які відповідають таким критеріям:

"**a.** Фахівець або уповноважена установа зробила висновок, що, згідно із критеріями, які діють на даній території, ця людина має відхилення у розумовому розвитку; або

b. Фахівці можуть встановити затримку розвитку пізнавальних функцій

людини за стандартним показником, яким є коефіцієнт інтелектуальності IQ, або за іншими показниками, які визнаються фахівцями як доказ затримки розвитку пізнавальних функцій у країні базування Акредитованої Програми; або

с. Ця людина має близько пов'язане відхилення у розвитку. "Термін близько пов'язане відхилення" означає наявність функціональних обмежень як у пізнавальних функціях (наприклад, IQ), так і в адаптивних навичках (наприклад, відпочинок, праця, незалежне життя, самозабезпечення або турбота про себе)."

До змагань Спеціальної Олімпіади не допускаються люди, які мають функціональні обмеження, що пов'язано з фізичними або емоційними функціями, відхиленнями в поведінці, розвитку органів почуттів і пізнавальних функцій. Однак ці люди можуть брати участь у змаганнях як партнери в партнерських видах спорту.

Участь спортсменів із синдромом Дауна. Спортсмени із синдромом Дауна можуть брати участь у змаганнях, якщо не мають атлантовісьову нестабільність шийних хребців.

Спортсмени із синдромом Дауна, які мають атлантовісьову нестабільність і не можуть брати участь у видах спорту, оскільки це може призвести до розтягнення, обертання або тиску на шию та верхній відділ хребта. До таких видів спорту відносяться: плавання у стилі батерфляй, стрибковий старт у плаванні, стрибки у воду, п'ятиборство, стрибки у висоту, кінний спорт, художня гімнастика, футбол, гірськолижний спорт, а також будь-які вправи, що справляють зайвий тиск на шию або голову.

Організатори Спеціальних Олімпіад допускають до участі у змаганнях спортсменів із синдромом Дауна та атлантоосєвою нестабільністю, якщо батьки або піклувальник та два лікарі дадуть письмову згоду, а організатори змагань дадуть спеціальний дозвіл.

Реєстраційні форми. Національні програми Спеціальних Олімпіад надсилають організаторам міжнародних змагань:

спеціальні реєстраційні форми з необхідною інформацією , медичні дані та медичний висновок про можливість участі спортсмена в змаганнях;

форми звільнення від відповідальності, які заповнюються батьками або піклувальником неповнолітнього спортсмена або повнолітнього спортсмена, пов'язана з медичними питаннями та дозволом висвітлення виступів у засобах масової інформації.

Національні програми, в необхідних випадках, направляють організаторам міжнародних змагань:

особливу форму звільнення від відповідальності для спортсменів або батьків за релігійними мотивами та незгодою відносно медичного втручання;

особливу форму звільнення від відповідальності для спортсменів або батьків відносно ризику, пов'язаного з атлатноосєвою нестабільністю хребців спортсменів із синдромом Дауна.

Спортсмени-партнери, які беруть участь у змаганнях Об'єднаного або Партнерського спорту, мають заповнити спеціальну заявочну форму партнера, яка містить інформацію про спортсмена, медичну довідку та звільнення від відповідальності.

3.5. Класифікація видів спорту

Класифікацію видів спорту здійснює Рада директорів Міжнародних Спеціальних Олімпіад (СОІ).

Види спорту Спеціальних Олімпіад ділять на дві категорії: офіційні види спорту; національно-популярні види спорту.

Під Офіційними видами спорту розуміють ті види спорту, які визнані Міжнародними Федераціями з виду спорту, мають правила змагань, методики розвитку спортивних навичок, визнані Радою директорів СОІ.

Під Національно-Популярними видами спорту розуміють ті види спорту, які не визнані як Офіційні види спорту.

Національно-Популярні види спорту можуть стати Офіційними за умов, що протягом 2 років із цього виду спорту проводяться національні змагання.

Рада директорів СОІ визнала Національно-Популярний вид спорту як Офіційний вид спорту.

Види спорту, що відносяться одночасно до Офіційних і Національно-Популярних видів спорту мають бути затверджені протягом 12 місяців після проведення Всесвітніх Ігор Спеціальних Олімпіад.

Об'єднаний або Партнерський спорт. Під Об'єднаним або Партнерським спортом розуміють командне тренування й змагання приблизно рівної кількості (приблизно 50/50) спортсменів із відхиленнями в розумовому розвитку й партнерів без відхилень у розумовому розвитку. Усі члени команди мають бути приблизно однієї вікової групи та однакового рівня здібностей.

Заборонені види спорту. До заборонених видів спорту відносять ті види спорту, які, на думку СОІ та Консультативного комітету з медичних питань, не забезпечують дотримання мінімальних стандартів для збереження здоров'я, безпеки і піддають здоров'я й безпеку спортсмена необґрунтованому ризикові.

До заборонених видів спорту відносять: бокс, фехтування, стрільба, карате, дзюдо та інші бойові види мистецтв.

3.6. Організація ігор Спеціальних Олімпіад

СОІ має повноваження для розв'язання всіх питань, пов'язаних з організацією й проведенням всесвітніх ігор.

Всесвітні ігри проводиться один раз у два роки. Літні та зимові ігри проводять по черзі між собою. Літні та зимові ігри проводяться один раз у чотири роки.

СОІ визначає місце проведення всесвітніх ігор.

Всесвітні ігри проводяться згідно з дозволом СОІ, а також згідно з існуючими Спортивними Правилами, порядком організації всесвітніх або регіональних ігор та згідно з Єдиними Стандартами.

Організацію ігор забезпечує Організаційний Комітет, а також Акредитовані Програми Спеціальних Олімпіад.

Кожна Акредитована Програма має право й зобов'язання відряджати делегації спортсменів і тренерів на кожні всесвітні ігри, згідно із Критеріями Акредитації, відповідним рівнем Акредитації Національної Програми.

СОІ має виняткове право встановлювати квоти, склад і кількісний склад делегацій.

Спортсмени, які мають можливість бути представниками Національної Програми на Регіональних чи Всесвітніх іграх, мають заздалегідь брати участь у турнірах, відкритих змаганнях та національних змаганнях.

Всесвітні ігри організують згідно із планом. Але ніякі Регіональні ігри за участю декількох країн не можуть бути організовані протягом шести місяців перед початком Всесвітніх ігор або протягом шести місяців після завершення Всесвітніх ігор.

3.6.1. Умови проведення ігор

Для забезпечення стандартів проведення Ігор Спеціальної Олімпіади необхідно виконати такі умови:

подати заяву на проведення Ігор за 180 днів до початку ігор. У заяві повинні бути описані деталі проведення ігор;

усі запрошення мають бути заздалегідь ухвалені СОІ, а також відправлені акредитованим організаціям або офіційно затвердженим агентствам Спеціальних Олімпіад;

Організаційний Комітет ігор, його члени або співробітники повинні мати загальновизнаний досвід організації високоякісних ігор Спеціальних Олімпіад або інших спортивних змагань;

на іграх використовується метрична система заходів;

Підсумковий Звіт ігор направляють головному керівнику СОІ протягом шістдесяти днів після проведення ігор.

Вимоги до кількості змагань з Офіційних і Національно-Популярних видів спорту:

ігри проводять із максимальною кількістю Офіційних та Національно-Популярних видів спорту;

до програми Літніх Ігор включають, як мінімум, змагання з чотирьох Офіційних видів спорту, до числа яких входить один командний вид спорту;

до програми Зимових ігор включають, як мінімум, змагання із двох Офіційних видів спорту;

до програм Літніх та Зимових ігор бажано включати змагання не менш ніж як з одного Національно-Популярного виду спорту.

Для включення Національно-Популярного виду спорту до програми ігор необхідно враховувати такі вимоги:

вид спорту визнається Олімпійським Комітетом країни, що є місцем проведення ігор;

до СОІ направляють заяву про включення даного вигляду спорту до програми ігор;

СОІ має визнати цей вид спорту;

запропонований вид спорту не входить до числа заборонених видів спорту;

змагання з нового виду спорту включають до програми Ігор і змагання з нового виду спорту не можуть проводитись окремо.

3.6.2. Медичне обслуговування змагань

Акредитовані Програми й Організаційні Комітети ігри забезпечують безпеку для проведення тренувань та змагань, а також забезпечують безпеку та охорону здоров'я спортсменів, тренерів, волонтерів, глядачів.

Акредитовані програми мають забезпечувати адекватний супровід і спортивну підготовку спортсменів. Співвідношення кількості спортсменів і тренерів: 4:1.

Акредитовані Програми й Організаційні Комітети ігор забезпечують *мінімальні вимоги з медичного обслуговування:*

присутність кваліфікованого медичного фахівця здатного надати швидку медичну допомогу;

присутність лікаря для надання медичної допомоги;

наявність приміщення та обладнання для надання медичної допомоги;

присутність швидкої медичної допомоги.

Мінімальні вимоги до безпеки змагань:

умови для запобігання спортсменами сонячним опікам, теплових ударів, несприятливих впливів природних чинників;

умови для адаптації спортсменів у горах значно вище рівня моря;

достатня кількість води та напоїв;

графік змагань, що враховує тривалість змагань, метеорологічні умови, фізичні можливості спортсменів і потребу у відпочинку між стартами, грою і перед фінальними змаганнями;

захисні шоломи для спортсменів у таких видах спорту: велосипедний спорт, кінний спорт, хокей на підлозі, софтбол, ковзанярський спорт, гірськолижний спорт.

3.6.3. Особливості організації змагань

Щоб визначити підходи та критерії допуску для участі у спортивних змаганнях людей з розумовими вадами розвитку, треба розглянути вимоги **Міжнародної Спеціальної Олімпіади (SOI).**

Ця організація не є членом паралімпійського руху, має свою філософію, свої підходи до організації змагань, але у певних межах користується також рекомендаціями тих самих міжнародних закладів, що і INAS-FID.

Таким чином, SOI, на відміну від INAS-FID, залучає до своїх спортивних змагань людей з вадами інтелекту, керуючись висновками фахівців або показниками інтелектуальності, а також показниками "близько пов'язаних відхилень".

СОІ розробила таку систему розподілу спортсменів на змаганнях та систему нагород, що виключила появу проблем, які мали IPC та INAS-FID.

Фактично організатори змагань Спеціальної Олімпіади ніколи не вимагають від національних федерацій інформації, яка є приватною чи лікарською таємницею й обмежуються тільки загальними висновками фахівців.

У зв'язку з цим виникає питання відносно того, як організатори змагань Спеціальної Олімпіади уникають випадків участі у змаганнях спортсменів без вад психічного розвитку? Відповідь на це питання слід шукати у тих

принципах, якими керуються організатори цих змагань і якими не керуються, наприклад, організатори змагань INAS-FID (Міжнародна спортивна асоціація для осіб з інтелектуальними вадами). Про це було докладно описано у попередньому розділі.

Організатори Спеціальних Олімпіад запровадили правила, згідно з якими:

спортсменів розподіляють на дивізіони відповідно до їх фізичних можливостей і проводять відбірні змагання;

до одного дивізіону зараховують, як правило, спортсменів, чиї спортивні результати знаходяться в межах 10 відсотків;

спортсмен або команда дискваліфікуються, якщо у фіналі спортивні результати перевищують 15 відсотків результату, що було показано у попередніх відбірних змаганнях або заявлено;

медалями нагороджуються трьох кращих спортсменів чи три команди у кожному дивізіоні, а спеціальними стрічками відзначаються всі інші;

учасники змагань (за однакових спортивних результатів: кожен спортсмен або команда, які показали цей результат) одержують однакову нагороду вищого ґатунку.

Медичний діагноз та попередні спортивні результати дають можливість організаторам сформувати окремі дивізіони для даунів, для людей, у яких вади інтелекту супроводжуються наслідками поліомієліту або наслідками дитячого церебрального паралічу тощо.

Організатори змагань Спеціальної Олімпіади, зважаючи на реальні потреби, вийшли за межі звичних спортивних стереотипів і стали культивувати "партнерські" змагання, коли інваліди з вадами інтелекту змагаються в одній команді із спортсменами, у яких рівень інтелектуального розвитку вищий від 70 IQ (пропорції – 50/50). Федерації адаптивного спорту скандинавських країн щороку проводять такі змагання з партнерського футболу .

CP-ISRA (міжнародна спортивна асоціація інвалідів із церебральним паралічем) визнала за доцільне допускати до участі у іграх із волейболу сидячі одного здорового спортсмена.

Деякі національні спортивні федерації глухих вважають за доцільне брати участь у змаганнях із баскетболу і змагатися разом з іншими командами, до яких входять спортсмени без вад у стані здоров'я. Це дає змогу підняти рівень спортивної майстерності глухих баскетболістів.

Таким чином, в окремих випадках інваліди та здорові спортсмени можуть брати участь у спільних змаганнях або змагатися разом в одній команді.

3.6.4. Принципи формування дивізіонів

Основна відмінність змагань Спеціальних Олімпіад від змагань, які організовують інші міжнародні організації, полягає в тому, що організатори змагань Спеціальних Олімпіад дуже ретельно відносяться до формування дивізіонів для спортсменів із різним рівнем підготовки, щоб змагання проходили у рівних умовах.

Дивізіони формуються за результатами попередніх змагань або тестуванням.

Як правило, формування дивізіонів проводиться таким чином, щоб між кращим і гіршим результатом була не велика різниця. Фінальні змагання проводяться в кожному дивізіоні.

У видах спорту, де результат визначається часом або відстанню дискваліфікації підлягає будь-який спортсмен, якщо у фіналі змагань його результат буде на 15 відсотків краще за результат, показаний у попередніх змаганнях.

Суддівське рішення може бути прийнятим за критерієм рівня навичок учасника змагань, якщо не було попередніх змагань. Рівень навичок спортсменів визначається тестуванням.

Порядок формування дивізіонів:

для всіх статевих і вікових груп, розподіл спортсменів здійснюється в порядку убування результатів, отриманих по підсумках попередніх змагань;

кількість учасників у кожній групі не повинно бути не менше за 3 і не більше за 8;

у кожній групі різниця між найменшим і найбільшим результат повинна бути мінімальною (приблизно, не більше за 10-15 відсотків). Якщо ця різниця значна тоді слідує:

об'єднати результати найближчих вікових груп, показані в попередніх змаганнях;

перевести окремих спортсменів в інші вікові групи за результатами попередніх змагань.

Медалі вручаються спортсменам, що зайняли перше, друге, третє місця.

Стрічками нагороджують спортсменів, що зайняли місця з четвертого по восьме.

Дискваліфіковані спортсмени, спортсмени, що не завершили змагання або не показали спортивного результату, нагороджуються за участь стрічкою.

У разі рівності результатів, кожний спортсмен або команда повинні отримати нагороду більш високого достоїнства. Це правило не поширюється на спортсменів, що зайняли місця з 4 по 8.

Спортсмени, крім медалей і стрічок, можуть отримати додаткові нагороди у вигляді визнання за вияв особливих якостей і досягнень.

4. РУХ СПЕЦІАЛЬНИХ ОЛІМПІАД В УКРАЇНІ

Ігри Спеціальних Олімпіад у Європі розпочалися через 13 років після проведення перших міжнародних ігор Спеціальних Олімпіад у США.

1981 р. – Перші Європейські літні ігри. Бельгія, м. Нівеллес. 2000 атлетів. Папа римський Іоанн Павло II приділив увагу іграм.

14 січня 1990 р. президент Міжнародної Спеціальної Олімпіади Саджент Шрайвер наголосив на прес-конференції, що Радянський Союз приєднався до руху Спеціальних Олімпіад.

З 20 по 27 липня 1990 р. відбулися Другі Європейські літні ігри Спеціальної Олімпіади у Стратчліді (Шотландія) де представники з СРСР мали можливість уперше з організацією проведення змагань Спеціальних Олімпіад.

4.1. Основні етапи історії руху

Історія виникнення руху Спеціальних Олімпіад в Україні бере свій початок ще у часи існування Радянського Союзу. Тому історію створення та розвитку програм Спеціальних Олімпіад в Україні можна поділити на два періоди: 1989 – 1993 рр., 1994 р. і наступні роки.

У **1989 – 1993 рр.** рух Спеціальних Олімпіад в Україні був започаткований у межах заходів, що були реалізовані у Радянській Спеціальній Олімпіаді, яку було реорганізовано у Спеціальну Олімпіаду Євразії.

А спочатку у 1989 р. Президент СОІ Саджент Шрайвер відвідав Москву, щоб ознайомити спортивні організації та організації інвалідів із філософією та принципами організації Спеціальних Олімпіад. На презентації було понад 1000 гостей, представники всіх центральних спортивних газет, кореспонденти радіо та центрального телебачення.

У грудні 1989 р. Державний комітет із фізичної культури та спорту СРСР разом із Федерацією спорту інвалідів СРСР прийняли рішення про розроблення у республіках СРСР програм Спеціальних Олімпіад.

У січні 1990 р. у Сухумі (Грузія) пройшла установча конференція Спеціальних Олімпіад СРСР, де були представники всіх республік. На цій конференції були представники України.

15 липня 1990 р. у Києві відбулася установча конференція, де було прийнято рішення про створення Республіканського комітету Спешіал Олімпікс (Спеціальних Олімпіад) Української РСР, а також було затверджено Статут цієї організації.

З 20 по 27 липня 1990 р. відбулися Треті європейські літні ігри Спеціальної Олімпіади у Стратчліді (Шотландія). Уперше на цих змаганнях були делегації з Чехословаччини, Угорщини, Ісландії, Естонії, Латвії, Литви та СРСР.

У січні 1991 р. у Москві був проведений перший семінар тренерів програм Спеціальних Олімпіад.

У 1991 р. представник України вперше взяв участь у Восьмих всесвітніх літніх іграх Спеціальних Олімпіад у м. Міннеаполісі (США), де було здобуто 1 золоту медаль.

У грудні 1991 р. у Москві була проведена презентація програм Спеціальних Олімпіад, а також конференція, де було прийнято рішення про реорганізацію організації Спеціальних Олімпіад у Спеціальну Олімпіаду Євразії. На конференції було обрано Раду представників, членом якої став представник з України В. В. Шевковнікова.

У березні 1992 р., після підписання у Вашингтоні угод Спеціальна Олімпіада Євразії була зареєстрована Міністерством юстиції Російської Федерації.

У липні 1992 р. відбувся обмін угодами між СОІ та 15 програмами СО Євразії. До складу СО Євразії входили: Азербайджан, Вірменія, Беларусь, Грузія, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Москва, Омськ, Санкт-Петербург, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан та Україна.

14 січня 1993 р. Міністерство України у справах молоді та спорту, Федерація професійних спілок України, Національний комітет (Федерація) спорту інвалідів України підписали постанову "Про створення Українського та обласних центрів інвалідного спорту". Першим організатором таких центрів був

Капочинський В. В. Центри спорту інвалідів були створені з метою організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи серед інвалідів, реабілітації та зміцнення їхнього здоров'я, розвитку міжнародних молодіжних і спортивних зв'язків. Український центр як державна організація і структурний підрозділ Міністерства у справах молоді та спорту був організований при Національному комітеті спорту інвалідів. З появою Українського та обласних центрів фізкультурна та спортивна робота з інвалідами стала провадитись не на громадських, а на державних засадах.

У березні 1993 р. у Зальцбурзі (Австрія) відбулися Всесвітні зимові ігри Спеціальних Олімпіад, у яких узяли участь Росія, Беларусь, Азербайджан, Казахстан, Туркменія та СО Євразії.

У липні 1993 р. одержав акредитацію в СОІ Спеціальний Олімпійський Комітет Санкт-Петербургу.

У жовтні 1993 р. у Москві відбулася установча конференція Російської асоціації спортсменів із розумовими вадами "Олімп".

Але виникли нові реалії. СРСР розпався ще у 1991 р. і СОІ потрібно було вести переговори вже не тільки з Росією, а й з усіма новими незалежними державами.

У 1993 р. представник СО Євразії пан Грег писав до Москви: "Наскільки я розумію, останні події ведуть до змін у завданнях СО Євразія (по-перше, присутній факт, що більше чверті програм на теренах колишнього Радянського Союзу терміново будуть самостійно акредитовані у Спешіал Олімпікс Інтернешнл і, по-друге, зростаючий тиск на СО Євразію з метою представляти лише інтереси Росії)...Можливо, Раді представників (мається на увазі СОІ) вдасться знайти оптимальні засоби та умови, необхідні для підтримки незалежних програм СО на теренах колишнього Радянського Союзу під управлінням Спешіал Олімпікс Інтернешнл (*мають на увазі – Міжнародні Спеціальні Олімпіади*). Можливо, оптимальним буде рішення про започаткування одного самостійного регіонального бюро для Центральної Європи та Євразії?"

З часом, європейське бюро Спеціальних Олімпіад у Брюсселі перетворилося у регіональну дирекцію Спеціальних Олімпіад Європа/Євразія (Special Olympics Europe/Eurasia).

1994 — 2001 рр. були роками самостійного розвитку руху Спеціальних Олімпіад в Україні.

29 січня 1994 р. була заснована Українська спортивна федерація інвалідів із розумовими вадами. Першим президентом Української федерації було обрано Вікторію Владиславівну Шевковнікову, яка була піонером Спеціальних Олімпіад України.

З 1994 р. і в наступні роки проводяться різні національні змагання серед інвалідів із розумовими та фізичними вадами. Було затверджено склад головних судів та тренерів збірних команд із видів спорту. Спортивна підготовка членів збірних команд Спеціальних Олімпіад стала вестись згідно з річними індивідуальними планами спортивної підготовки.

З часом організація та проведення змагань виявили ряд недоліків. Основними недоліками були: відсутність підготовлених фахівців-психологів

для психологічного тестування інтелекту спортсменів; недостатня чіткість у розподілу спортсменів за дивізіонами, що мало значення для допуску до змагань серед спортсменів відповідних можливостей, здібностей. Особливо ці проблеми проявилось на змаганнях національного рівня та під час відбіркових змагань до участі у фінальній частині спартакіади "Повір у себе".

У 1995 р. програма Спеціальних Олімпіад України була представлена повноцінною делегацією на Дев'ятих Всесвітніх іграх Спеціальних Олімпіад у м. Нью–Хейвен (США).

У 1997 р. представники Спеціальної Олімпіади України прийняли участь у VI Всесвітніх Зимових іграх СО у м. Торонто (Канада).

25 - 30 квітня 1999 р. в Одесі під керівництвом професора В. Т. Висковатової був проведений учбово-практичний семінар психологів різних регіонів із питань медико-психологічної класифікації інвалідів із розумовими вадами та тестування інтелектуальної відсталості спортсменів. Семінар був організований за ініціативою федерації.

9 грудня 1998 р. установчою конференцією був затверджений новий статут федерації і новим президентом Української спортивної федерації інвалідів із розумовими вадами (Спеціальна Олімпіада України) було обрано Костянтина Пантелейовича Слинявчука.

У наступні роки представники Спеціальної Олімпіади України брали участь у таких міжнародних змаганнях Спеціальних Олімпіад (СО):

1998 р. – чемпіонат СО Європи з легкої атлетики, м. Севілья (Іспанія);

1999 р. – українська федерація отримала Сертифікат Акредитації для участі у програмах Special Olympics, Inc., який підписав президент СОІ, доктор філософії, Тімоті Шрайвер;

1999 р. – X Всесвітні Літні ігри СО, м. Ралі (США);

2000 р. – Літні європейські ігри СО, м. Гронінген (Нідерланди). Президент України Л. Кучма надіслав вітального листа організаторам змагань;

2000 р. – Міжнародні змагання СО з бадмінтону, м. Москва (Росія);

2001 р. – участь у міжнародному багатоденному пробігу на честь Павла Іонна II;

2001 р. – VII Всесвітні зимові ігри СО, м. Анкорідж (США);

2001 р. – Чемпіонат СО Європи з футболу, м. Варшава (Польща). Учасників змагань вітав Президент Польщі О.Кваснєвський;

2001 р. – Чемпіонат СО Європи з легкої атлетики, м. Дебрецен (Угорщина).

Федерація організовувала різні методичні семінари з різних проблем.

У листопаді 1999 р. Українська федерація разом із представниками Спеціальних Олімпіад Європа/Євразія провела у Києві міжнародний семінар із питань залучення до спортивної роботи членів родин дітей з розумовими вадами.

У грудні 2000 р. у м. Житомирі був проведений семінар з організаторами та тренерами футболу для популяризації різних видів футболу серед дітей, які навчаються у школах-інтернатах.

У жовтні 2001 р. був проведений міжнародний семінар за участю представників із 8 країн із питань залучення волонтерів до організації національних та міжнародних змагань .

У листопаді 2001 р. представники федерації взяли участь у семінарі, організованому УЄФА разом із головами всіх регіональних футбольних федерацій.

У 2001 р. за активну участь у проведені європейського футбольного тижня під егідою УЄФА-СОІЄ Федерація була нагороджена почесним дипломом.

4.2. Мета та завдання Спеціальних Олімпіад

Українська спортивна федерація інвалідів із розумовими та фізичними вадами (Спеціальна Олімпіада України) є всеукраїнською громадською неприбутковою, некомерційною організацією, яка об'єднує громадян України на засадах спільних інтересів для реалізації мети та завдань, що передбачено Статутом Федерації. Федерація, заснована на добровільних засадах, заснована конференцією спортивних фахівців, які впроваджують фізичну культуру та спорту серед населення.

Федерація здійснює свою діяльність на території України відповідно Конституції України, Закону України "Про об'єднання громадян", чинного законодавству та Статуту.

Федерація визнає статути та принципи Міжнародного Олімпійського та Паралімпійського комітетів, працює у взаємодії з державними установами, спортивними, громадськими організаціями та міжнародними спортивними організаціями.

Федерація не допускає будь-яких проявів дискримінації за расовою, релігійною, політичною, статевою чи етнічною ознакою.

Федерація створена з метою сприяння розвитку фізичної культури та спорту серед дітей, молоді та дорослого населення як серед інвалідів, так і серед людей без вад у стані здоров'я.

Виходячи з мети, Федерація вирішує такі завдання:

пропаганда та сприяння розвитку видів спорту, підвищення ролі фізичної культури та спорту у всебічному та гармонійному розвитку особи, зміцненні її здоров'я та формуванні здорового способу життя;

сприяння удосконаленню системи підготовки висококваліфікованих спортсменів, суддів, успішному виступу спортсменів на українських та міжнародних змаганнях;

розвиток та зміцнення зв'язків із міжнародними спортивними організаціями, сприяння активній діяльності в установленому порядку своїх представників у міжнародних та інших спортивних організаціях;

правовий і соціальний захист здорових спортсменів, а також спортсменів-інвалідів;

сприяння розвитку фізичної культури та спорту серед населення.

Відповідно до мети та завдань Федерація в установленому порядку виконує такі функції :

надає практичну допомогу в організації місцевих осередків та їх роботі, спрямованій на залученню населення до занять фізичною культурою та спортом;

розробляє та сприяє реалізації програм розвитку спорту, готує та затверджує разом із відповідними державними установами положення про змагання, здійснює громадський контроль за їх дотриманням;

бере участь в організації та проведенні змагань, навчально-тренувальних зборів та інших фізкультурно-спортивних заходів;

вивчає та узагальнює вітчизняний та закордонний досвід;

організовує виготовлення офіційної, пам'ятної та нагородної атрибутики із символікою Федерації;

організовує та готує збірні команди з різних видів спорту для участі і добирає тренерів для цих команд;

обмінюється делегаціями фахівців із питань діяльності Федерації з національними федераціями інших держав;

видає наукові, науково-методичні, пропагандистські, довідково-інформаційні та інші матеріали;

виконує інші функції, спрямовані на реалізацію статутних завдань.

4.3. Організація спортивних змагань

Змагання з різних видів спорту проводяться відповідно до Положення та єдиного календарного плану змагань для спортсменів-інвалідів на рік.

Змагання серед осіб із вадами розумового та фізичного розвитку проводяться з метою залучення їх до систематичних занять фізичною культурою та спортом, соціальної та психологічної адаптації, для розвитку фізкультурно-оздоровчої роботи, виявлення підготовлених спортсменів для комплектування збірних команд Федерації.

Загальне керівництво підготовкою та проведенням спортивних змагань в Україні здійснюється після узгодження з відповідними державними структурами, на які покладені завдання сприяти розвитку фізичної культури та спорту в країні. До таких установ належать Держкомітет із фізичної культури, Комітет із фізичного виховання та спорту при Міністерстві освіти та науки України, Український спортивний центр інвалідів "Інваспорт". Безпосереднє проведення цих спортивних заходів здійснює Українська спортивна федерація інвалідів із вадами розумового та фізичного розвитку, регіональні осередки та головні суддівські колегії (ГСК) на місцях, де проводяться змагання.

Керівництво підготовкою та проведенням регіональних змагань здійснюють організатори цих змагань за окремим положенням.

У змаганнях беруть участь збірні команди Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя або команди, які стали переможцями регіональних змагань.

Згідно із правилами Спеціальної Олімпіади у змаганнях людей з вадами розумового розвитку можуть брати участь ті люди, які відповідають таким критеріям:

"**a.** Фахівець або уповноважена установа зробила висновок, що, згідно із критеріями, які діють на даній території, ця людина має відхилення у розумовому розвитку; або

b. Фахівці можуть встановити затримку розвитку пізнавальних функцій людини за стандартним показником, яким є коефіцієнт інтелектуальності IQ, або за іншими показниками, які визнаються фахівцями як доказ затримки розвитку пізнавальних функцій у країні базування Акредитованої Програми; або

с. Ця людина має близько пов'язане відхилення у розвитку. "Термін близько пов'язане відхилення" означає наявність функціональних обмежень як у пізнавальних функціях (наприклад, IQ), так і в адаптивних навичках (наприклад, відпочинок, праця, незалежне життя, самозабезпечення або турбота про себе)."

До змагань Спеціальної Олімпіади не допускаються люди, які мають функціональні обмеження, що пов'язано з фізичними або емоційними функціями, відхиленнями у поведінці, розвитку органів почуттів і пізнавальних функцій. Однак ці люди можуть брати участь у змаганнях як партнери в партнерських видах спорту.

До участі у змаганнях допускаються особи (шифр захворювання F-70), рівень інтелектуального розвитку яких не перевищує 70 одиниць (IQ) за визнаними психологічними методиками. Усі учасники повинні бути обстежені психіатром, щоб виключити наявність супутніх психопатичних розладів.

У змаганнях, які проводяться як партнерські, до кожної команди може бути залучено до 50 відсотків спортсменів, у яких IQ вище 70 одиниць.

На кожного учасника із синдромом Дауна необхідно мати дозвіл лікаря на участь у змаганнях за результатами рентгенографії хребта.

Допускаються учасники віком від 12 років за станом на 1 січня в рік проведення змагань, у тому числі вихованці дитячих будинків Міністерства праці та соціальної політики України та інваліди, які виховуються в сім'ях.

Нагородження можна проводити у кожній віковій групі чи дивізіоні і в групі спортсменів із синдромом Дауна.

З індивідуальних видів спорту переможці можуть визначатися у таких вікових групах: 12 – 13, 14 – 15, 16 – 18, 18 і більше років.

В ігрових видах спорту у кожному дивізіоні команда, яка посіла І місце, нагороджується дипломами 1 ступеня. Команди, які посіли ІІ – ІІІ місця, нагороджуються дипломами відповідних ступенів. Учасники змагань, які займуть І – ІІІ місця в кожному дивізіоні чи віковій групі, нагороджуються дипломами відповідних ступенів, грошовими преміями або цінними подарунками.

Призери змагань в індивідуальній майстерності нагороджуються дипломами відповідних ступенів.

Усі змагання проводяться відповідно до вимог та правил Спешіал Олімпікс Інтернешнл (СОІ), з урахуванням календаря міжнародних змагань.

Програми змагань можна уточнюватися чи змінюватися тільки відповідно до міжнародних правил, на основі рішення головної суддівської колегії чи Української спортивної федерації інвалідів із вадами розумового та фізичного розвитку.

У деяких випадках організатори змагань мають право внести окремі зміни до регламенту чи до правил (наприклад, відносно розмірів ігрового поля чи місця змагань, кількісного складу команд тощо), виходячи з конкретних фінансових, технічних чи погодних обставин, але тільки після погодження цих питань із суддівською колегією та Федерацією.

Організатори змагань можуть розподіляти учасників змагань з окремих видів спорту на вікові групи чи по дивізіонах відповідно до спортивних показників. В одному дивізіоні різниця між кращими та гіршими спортивними

показниками спортсменів не повинна бути більше 15 відсотків. Дивізіон складається не менш як з 3 і не більше як з 8-10 спортсменів чи команд. У партнерських командних змаганнях дозволяється участь спортсменів із синдромом Дауна, а також здорових спортсменів згідно з регламентом змагань.

Змагання учасників із синдромом Дауна проводяться в окремому дивізіоні. Якщо у дивізіоні не вистачає спортсменів чи команд, то його можна об'єднати з найближчим за показниками дивізіоном. Змагання при наявності тільки 1 – 2 спортсменів чи 2 команд, як правило не провадяться. Організатори змагань можуть проводити тестові іспити та змагання в індивідуальній майстерності за окремою програмою.

4.4. Місце Спеціальних Олімпіад у спортивному русі інвалідів

Кількість людей з розумовими вадами. В Україні діти-сироти, діти-інваліди і діти з різними порушеннями або обмеженнями у стані здоров'я перебувають під піклуванням держави в системі Міністерства освіти та науки України та в системі Міністерства соціального захисту населення та праці України.

В таблиці 1 наведені статистичні дані Державного Комітету статистики України про кількість учнів та дітей з розумовими та фізичними вадами, які навчалися у школах у 1995 – 2001 учбових роках.:

Таблиця 1.

Показник	1995/1996	1996/1997	1997/1998	1998/1999	1999/2000	2000/2001
Кількість учнів шкіл (тис.)	7007	7016	6970	6876	6743	6647
Кількість дітей з фізичними та розумовими вадами (тис.)	69	68	66	68	69	69

Наведеним показникам треба дати пояснення, щоб не виникли непорозуміння із тлумаченням цих показників. В таблиці 1 наведені дані про загальну кількість учнів загальноосвітніх шкіл, а також кількість дітей з фізичними та розумовими вадами. До кількості дітей з фізичними та розумовими вадами включена невелика кількість дітей, які не мають розумових вад, а також ті, хто не має інші вади. До загальної кількості дітей цієї групи увійшли: діти-сироти зі шкіл-інтернатів; діти зі спеціальних шкіл-інтернатів (сліпі, слабозорі, глухих, слабочуючі та туговухі, із наслідками дитячого церебрального паралічу (ДЦП) та поліомієліту); діти з допоміжних шкіл та спеціальних інтернатів (затримка психічного та розумового розвитку); діти, які відвідують класи корекції фізичного та розумового розвитку.

Таким чином, що до цієї категорії дітей входить частина дітей, у яких одночасно не визначена наявність розумових та фізичних вад або не визначена наявність тільки розумових вад.

У таблиці 2 представлені дані про розумові вади, із яких видно, що частина дітей з іншими вадами (глухі, слабочуючі, сліпі, слабозорі, із порушеннями мови, із наслідками ДЦП та поліомієліту) має розумові вади, а частина не має розумових вад. Тому цю категорію дітей краще було б назвати категорію дітей з інтернатів, допоміжних шкіл та класів.

Таблиця 2.

Показники	Кількість учнів		Кількість учнів у класах		
	Усього	З них розумово відсталих	1—4	5—9	10—12
1. Школи	2	3	4	5	6
Допоміжні	33885	(33885)	13072	20022	791
Для сліпих	850	189	276	409	165
Для слабозорих	4352	625	1621	2143	588
Для глухих	3824	283	1401	1848	575
Для слабочуючих та тухоухих	3393	192	1331	1600	462
З наслідками ДЦП та поліомієліту	2282	1112	936	1130	216
Порушення мови	3157	250	1527	1448	182
Затримка психічного розвитку	5059	318	2713	2346	—
Усього:	56802	36854	22877	30946	2979
2. Класи					
Для розумово відсталих	717	717	468	239	—
Інтенсивної педагогічної корекції	6418	—	4017	2401	—
Усього:	7125	—	4485	2640	—
Разом:	63927	37571	27362	33586	2979

В системі державного статистичного обліку відсутні показники окремих верств населення, які мають різні вади здоров'я (слуху, зору тощо). Частина таких показників включена до розділів про захворювання населення або до розділу про загальну кількість пенсіонерів та осіб, які одержують соціальну допомогу. Треба мати на увазі, що до категорії людей з розумовими вадами не відносяться люди із психічними захворюваннями.

В системі освіти, на відміну від загальнодержавного статистичного обліку, ведеться відомчий облік кількості шкіл та кількості учнів у спеціальних школах, школах-інтернатах та спеціальних класах. Показники за 2001/2002 учбовий рік, які представлені в таблиці 2 треба розглядати як такі, які відповідають реальності, але є попередніми, а не офіційними.

До таблиць 1, 2 занесені показники кількості дітей з розумовими вадами, які навчаються у закладах Міністерства освіти та науки. У закладах

Міністерства соціального захисту населення також знаходяться діти з розумовими вадами, але показники цих закладів не ввійшли до таблиць 1, 2.

В 1999 р. у закладах (55—60 закладів) Міністерства соціального захисту населення знаходилось понад 8800 дітей-інвалідів із значним відставанням у розумовому розвитку.

За офіційними та іншими даними, можна приблизно визначити відсоток дітей з розумовими вадами і порівняти із загальною кількістю школярів або населення. З таблиці 1 видно, що середня кількість учнів загальноосвітніх шкіл в одному учбовому році складала приблизно 6 мільонів 831 (R max - min: 7016 – 6647). Середня кількість дітей (учнів) із розумовими та фізичними вадами, які навчаються у допоміжних школах та спеціальних школах-інтернатах Міністерства освіти, досягає приблизно 67,5 тис. (R 69 – 66), що разом із кількістю дітей закладів Міністерства соціального захисту населення становить приблизно 76,3 тис.

Таким чином, питома вага дітей з різними фізичними та розумовими вадам у порівняні із загальною кількістю учнів загальноосвітніх шкіл, приблизно, від 0,98 відсотка до 1,11 відсотка Питома вага дітей з різними фізичними та розумовими вадами у порівнянні із загальною кількістю населення України приблизно 0,15 – 0,16 відсотка

На нашу думку, учнів допоміжних шкіл, шкіл-інтернатів та учнів спеціальних класів можна умовно поділити на три групи:

перша група – діти, із розумової відсталістю, які є інвалідами і знаходяться під піклуванням у закладах Міністерства соціального захисту населення (приблизно 8800 дітей);

друга група – діти, із розумовою відсталістю, які є інвалідами через ушкодження слуху, зору, із наслідками ДЦП та поліомієліту, а також одночасно мають розумову відсталість (приблизно 2 651 дітей);

третя група – діти, із розумовою відсталістю та затримкою психічного розвитку, які не мають статусу інвалідів (приблизно 34 920 дітей).

Третю групу можна умовно поділити на дві підгрупи:

перша підгрупа – діти, у яких інтелектуальний рівень розвитку нижче 70 IQ умовних одиниць;

друга підгрупа – діти старшого віку, у яких із часом інтелектуальний рівень розвитку покращився, індекс IQ став вище 70 умовних одиниць.

Згідно рекомендацій різних міжнародних наукових і спортивних організацій для людей з розумовими вадами, умови допуску до змагань передбачають виявлення наявності таких факторів:

низький інтелект із дитинства;

навчання в спеціальному навчальному закладі для дітей, які неспроможні опанувати учбові програми звичайних дошкільних або шкільних закладів;

наявність захворювання, наслідком якого є недостатній рівень інтелектуального розвитку, або наявність соціальних, генетичних, невизначених причин, що призвели до низько рівня інтелекту;

потреба у догляді з боку піклувальника.

За сукупністю цих факторів роблять висновок відносно того, чи належить

обстежена особа до людей з розумовими вадами. Необхідно зауважити, що низький рівень інтелекту може бути не тільки наслідком захворювання, пов'язаного з органічними змінами, а й наслідком тимчасової затримки психічного розвитку. Затримка психічного розвитку може бути пов'язана, наприклад, з індивідуальними особливостями розвитку людини або із соціальними та побутовими умовами. У людей з тимчасовою затримкою психічного розвитку з часом рівень інтелекту може досягнути нормальних

Виходячи з показників середньої тривалості життя людини, можна підрахувати та визначити приблизну кількість людей з різними вадами (слуху, зору, мови, розумовими вадами тощо) та різного віку в країні. Під час цих обчислювань необхідно до приблизної кількості людей з різними вадами додати кількість людей, які стали інвалідами у дорослому віці. Але відсутність деяких статистичних показників не дозволяє визначити кількість людей з різними вадами, які належать до різних медичних груп. На нашу думку, приблизні пропорційні співвідношення між цими категоріями залишаться схожими із співвідношеннями серед дітей з різними вадами. На наш погляд, питома вага кількості людей з розумовими вадами у порівнянні із загальною кількістю населення країни приблизно 1 відсоток.

Порівняємо вітчизняні показники з показниками Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ). Згідно з даними ВООЗ у 1994 р. приблизно 156 мільонів людей або 3 відсотка від населення світу мають розумові вади. На різних континентах кількість людей з розумовими вадами така:

Африка	– 20 310 000	Австралія	– 525 000
Азія	– 97 710 000	Європа	– 15 390 000
Латинська Америка	– 13 800 000	Північна Америка	– 8 610 000

Згідно з інформацією Special Olympics International серед населення США приблизно 7,5 мільонів людей з розумовими вадами, що становить 2,5 – 3 відсотка усього населення.

З наведених у таблиці 2 показників видно, що загальна кількість учнів із різними вадами здоров'я (сліпі, глухі, ДЦП, наслідки поліомієліту, порушення мови, крім учнів, що мали тільки розумові вади), які мають різні розумові вади (розумову відсталість, затримку психічного розвитку) досягає 2 651.

Загальна кількість учнів допоміжних шкіл і шкіл-інтернатів, у яких немає інших відхилень здоров'я крім розумових вад досягає 34 203. Загальна кількість цих дітей разом із кількістю учнів класів для розумово відсталих дітей – 34 920. Усього загальна кількість учнів із різними вадами здоров'я 57 509. У загальній кількості учнів не враховано 3 660 дітей-сиріт із шкіл-інтернатів для сиріт, у яких відсутні відхилення у стані здоров'я, а також 6 418 учнів у класах інтенсивної педагогічної корекції.

В системі освіти загальна кількість дітей з розумовими вадами (без класів інтенсивної педагогічної корекції) становить 57 509 (100 відсотків).

Кількість учнів із розумовими вадами (розумово відсталі та із затримкою психічного розвитку без кількості сліпих, глухих тощо) – 34 203 або 62,08 відсотка.

Глухих, слабочуючих та туговухих та учнів із порушеннями мови – 10 374 або 18,03 відсотка.

Сліпих та слабозорих учнів – 5202 або 9,04 відсотка.

Учнів із наслідками ДЦП та поліомієліту – 2282 або 3,96 відсотка.

Таким чином, кількість учнів із розумовими вадами більше кількості учнів групи глухих у 3,8 раз, більше кількості групи сліпи у 7,6 раза, більше кількості групи з наслідками ДЦП та поліомієліту у 17,2 раза.

Порівняємо вище наведені показники з показниками у США, які наводяться в інформаційних повідомленнях Special Olympics International. Серед населення США приблизні співвідношення людей з розумовими вадами у порівнянні з іншими категоріями людей з ушкодженнями такі:

людей з церебральним паралічем менше в 15 разів;

людей з дистрофією м'язів, неврологічними та спинальними ушкодженнями менше в 30 разів;

людей з утратою зору менше в 36 разів;

людей з утратою слуху менше в 50 разів.

Таким чином, можна зробити висновок, що кількість осіб із різними розумовими вадами значно більше осіб з іншими ушкодженнями здоров'я як в Україні, так і в США.

Інформація про дітей із затримкою психічного розвитку в різній місцевості, які навчаються в спеціальних інтернатах, допоміжних школах, спеціальних класах та в спеціальних дошкільних закладах у містах та в сільській місцевості (2001/2002 учбовий рік) наведена в таблиці 3.

Таблиця 3

Місцевість	Учні інтернатів	Учні Спецкласів	Дошкільники
Місто	34196	181	21
Село	12689	536	74
Усього	46885	717	95

У містах знаходиться 59,6 відсотка спеціальних шкіл, в яких навчається 72,9 відсотка загальної кількості учнів спецшкіл. В селах таких закладів 43,1 відсотка, в яких навчається 27,1 відсотка загальної кількості учнів спецшкіл.

У сільській місцевості в загальноосвітніх школах, у порівняні з міськими школами, спеціальні класи інтенсивної педагогічної корекції відвідують 536 учнів або 74,7 відсотка. Як у сільській місцевості, так і у містах, невелика кількість дітей дошкільного віку (1,5 відсотка), які відстають у розумовому розвитку і потребують допомоги. У той самий час кількість таких дітей у 1 класах спецшкіл досягає 3466, що у 20,6 раза вище від кількості дошкільників. Названі цифри можуть свідчити про те, що проблеми з розумовими вадами виявляються тільки під час навчання дитини у школі. А це доводить про необхідність інформаційної підготовки з цих питань молодих батьків, а також учнів старших класів усіх загальноосвітніх шкіл.

У спецінтернатах навчаються не тільки діти, які мають батьків, а також діти, у яких батьки позбавлені батьківського піклування. Якщо у 2001/2002 учбовому році загальна кількість дітей з різними розумовими вадами становила

46885, то серед них було 5672 (12,09 відсотка) дітей, у яких батьки позбавлені батьківського піклування. У сільських спецінтернатах таких дітей було 2927 (23,0 відсотка), а в міських спецінтернатах – 2745 (8,02 відсотка).

Показники деякого забезпечення спеціальних інтернатів, допоміжних шкіл у містах та сільській місцевості (2001/2002 учбовий рік) наведені в таблиці 4.

Таблиця 4.

Місцевість	Шкіл	Спортивних залів або кімнат	Їдалень	Майстерень	Підсобних Сільських Господарств	Бібліотек
Город	123	115	123	119	26	123
Село	93	80	93	93	58	93
Усього	216	195	216	212	84	216

З наведених даних видно, що з 216 шкіл у 21 школі відсутні спортивні зали або спортивні кімнати. Фактично у спецінтернатах спортивних залів набагато менше, а спортивних кімнат більше. Спецінтернати, як правило, на своїй території мають спортивні майданчики.

Школи як у сільській місцевості, так і у містах забезпечені на 100 відсотків їдальнями та бібліотеками. Практично усі школи мають або майстерні, або підсобні сільські господарства, де діти набувають практичних навичок із різної праці.

Данні фізкультурно-оздоровчої та спортивної робота наведені в таблицях 5,6 (статистичні дані Українського спортивного центру "Інваспорт").

У таблиці 5 представлені показники кількості інвалідів із різними ушкодженнями та вадами, які займалися у фізкультурно-реабілітаційних групах (1994-1999 рр.) під егідою різних спортивних федерацій: до групи SO (Special Olympics) належать особи із затримкою психічного розвитку, із розумовою відсталістю та іншими вадами; до груп ОРА належать інваліди з різними ушкодженнями опорно-рухового апарату; до груп глухих і сліпих належать інваліди з відповідними вадами здоров'я.

Таблиця 5

Група	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Глухі	976	1360	1672	2091	2277	3159
Сліпі	621	1011	1470	1917	2019	1919
ОРА	824	2141	2847	2740	3141	3910
SO	***107***	***590***	***1420***	***1988***	***3413***	***3413***

наведені показники свідчать про тенденції до збільшення кількості людей (***SO***) із затримкою психічного розвитку, розумовою відсталістю та іншими вадами, які займаються у фізкультурно-реабілітаційних групах. У 1998 р., через декілька років після започаткування спортивної федерації (Спеціальні Олімпіади України) для людей з розумовими вадами, кількість тих, хто почав відвідувати фізкультурно-реабілітаційні групи, перевищила кількість представників з інших федерацій.

У 1998 р. найбільша кількість тих, хто займався у фізкультурно-

реабілітаційних групах, була серед осіб із розумовими вадами (***SO***), трохи менше їх було серед осіб із порушеннями опорно-рухового апарату (ОРА), на 30 – 40 відсотків знизилася кількість їх серед глухих та сліпих людей.

У 1999 р. у порівнянні з 1998 р. кількість тих, хто займався у фізкультурно-реабілітаційних групах ОРА, збільшилася на 769 осіб, серед глухих, на 882 осіб, серед сліпих та осіб із розумовими вадами їх кількість майже не змінилася.

У таблиці 6 наведені показники кількості інвалідів із різними ушкодженнями та вадами, які займалися цілорічно спортом у спортивних секціях або дитячо-юнацьких спортивних школах (1994 – 1999 рр.) під егідою різних спортивних федерацій: до групи SO (Special Olympics) належать особи із затримкою психічного розвитку або з розумовою відсталістю; до груп ОРА належать інваліди з різними ушкодженнями опорно-рухового апарату; до груп груп глухих і сліпих належать інваліди з відповідними вадами здоров'я.

Таблиця 6

Група	**1994**	**1995**	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**
Глухі	3646	3783	3704	2877	3603	4077
Сліпі	1569	2161	2400	2026	2159	2335
ОРА	2024	2238	2128	1959	2283	2688
SO	***533***	***977***	***1122***	***1109***	***1452***	***2056***

Наведені показники (таблиця 6) свідчать про тенденцію до збільшення кількості тих, хто займається спортом серед людей (***SO***) із затримкою психічного розвитку, розумовою відсталістю та іншими вадами. Спортивна федерація Special Olympics почала функціонувати у 1994 р., коли спортивна робота в інших федераціях глухих, сліпих та ОРА була вже організована. Характерно, що кількість глухих та сліпих людей, які займаються спортом, вища за кількість людей, які займаються у фізкультурно-реабілітаційних групах, що у цих федераціях перевагу надають спортивній роботі. У той самий час, кількість людей з розумовими вадами, які займалися у фізкультурно-реабіталіційних групах, вище за кількість людей, які займаються спортом. У той самий час, кількість людей, які займаються спортом, перевершує кількість займающихся фізичною культурою у групах глухих та ОРА. *Це свідчить, що у цих федераціях перевагу надають розвитку спорту.* За шість років існування федерації SO кількість займающихся спортом збільшилась у 4 рази, кількість займающихся спортом серед спортсменів інших федерацій знаходились приблизно на одному рівні. Наведені показники, при порівнянні їх із кількістю дітей з розумовими вадами, які навчаються в спеціальних школах-інтернатах, свідчать, що українська федерація Special Olympics має значні резерви для розвитку спортивної роботи.

Загальна кількість інвалідів в Україні на 1 січня 1999 р. досягла 2 158 729 осіб. На той час, згідно зі статистичною інформацією регіональних спортивних центрів інвалідів, загальна кількість інвалідів (глухі, сліпі, з ушкодженнями опорно-рухомого апарату, а також як інвалідів та осіб із різними розумовими вадами) становила 687 880 осіб. Згідно зі зведеними показниками регіональних центрів, Український центру спорту інвалідів підрахував, що загальна кількість інвалідів, що займаються фізичною культурою складала 9 770 осіб, що у

середньому по Україні складає 1,57 відсотка (від 0,1 до 4,95 відсотка). Найбільшій відсоток був у Кіровоградському, Донецькому, Севастопольському, Дніпропетровському та Кримському регіонах.

Загальна кількість інвалідів, що займається спортом складає – 9 497 осіб, що у середньому по Україні складає 1,60 відсотка (від 0,63 до 3,64 відсотка). Найбільший відсоток був у Донецькому, Севастопольському, Рівеньському, Кримському, Закарпатському та Кіровоградському регіонах. Загальна кількість тих, хто займається фізичною культурою та спортом складаю приблизно 3,2 відсотка.

Підсумки роботи регіональних центрів провадилися без урахування фізкультурно-реабілітаційної роботи серед інвалідів, а з урахуванням лише показників спортивної майстерності, яку показували інваліди на національних та міжнародних змаганнях. Регіональні центри були поділені на три групи. У кожній групі перші місця із спортивної майстерності займали такі центри: Дніпропетровський, Харківський обласні та Київський міський центри (1 група); Житомирський, Миколаївський, Херсонський обласні центри (2 група); Тернопільський, Кіровоградський обласні та Севастопольський міський центри (3 група). Згідно з показниками кількості інвалід, які займаються у фізкультурно-реабілітаційних та спортивних групах, перелічені центри будуть займати такі місця:

Дніпропетровський – 18, 19-20;
Харківський – 14, 10;
Київський міський – 15, 15;

Житомирський – 16, 23;
Миколаївський – 7, 21;
Херсонський – 19, 14;

Тернопільський – 24, 8;
Кіровоградський – 1, 6;
Севастопольський – 3, 2.

З вище наведеного видно, що Кіровоградський обласний та Севастопольський міський центри займають значно ліпші місця як із масової фізкультурно-реабілітаційної та спортивної роботи, так і за показниками спортивної майстерності. Це свідчить про те, що *основні зусилля спортивних центрів інвалідів спрямовано на підвищення спортивної майстерності, а не на масову фізкультурно-реабілітаційну серед інвалідів.* Тому найвищі показники зі спортивної майстерності мають ті центри, у яких нижча масова фізкультурно-оздоровча та спортивна робота.

Аналіз кількості людей з розумовими вадами свідчить, що загальна кількість таких людей не тільки в Україні, а у всьому світі більше ніж людей з вадами слуху, зору та опорно-рухового апарату.

Аналіз багаторічного фінансування спортивних заходів спортивних федерацій інвалідів України свідчить, що, незважаючи на позитивний розвиток фізкультурно-реабілітаційної та спортивної роботи, а також на успіхи спецолімпійців у міжнародних змаганнях, *заходи української спортивної*

федерації інвалідів із розумовими та фізичними вадами (Спеціальні Олімпіади України) фінансуються з боку державних організацій за залишковим принципом, а з 2001 р. фінансування заходів федерації було фактично припинено. Бюджетні кошти, виділені на заходи чотирьох федерацій, розподіляються між спортивними заходами трьох федерацій.

Дуже цікаво порівняти кількість членів збірних команд України з кількістю інвалідів в Україні, які займаються у фізкультурно-реабілітаційних та спортивних групах, а також загальні фінансові витратами на членів збірних команд України із загальними фінансовими витратами на фізкультурно-реабілітаційну та спортивно роботу з іншою частиною інвалідів України. Такий аналіз може дати дуже цікаві цифри та співвідношення, якщо є потреба знати, як ефективно використовуються бюджетні кошти.

Випускники спеціальних учбових закладів для дітей з різними розумовими вадами, як правило, знаходяться на обліку у психоневрологічному диспансері. Тому відносно них існує обмеження щодо отримання певних професій. Наприклад, хлопці призовного віку звільняються від термінової військової служби. Більшість дітей спеціальних шкіл-інтернатів, допоміжних шкіл із соціально неблагополучних родин. Наприклад, 5672 дітей (12,09%), у яких батьки позбавлені права батьківського піклування. Така категорія випускників означених закладів не можуть самостійно отримати робочу професію, а також роботу. Приведена категорія людей не відноситься до категорії інвалідів, але вади розумового розвитку не дозволяють їх віднести до категорії здорових людей.

В системі державних організацій, які відповідають за масову фізичну культури та спорт, не можуть визначились із зазначеною категорією людей тому, що це пов'язано з перерозподілом фінансування між спортивними федераціями інвалідів. У цьому основна причина невідповідного фінансування. Виникла "патова" ситуація. Але державні інститути мають визначитись у цьому питанні, якщо держава взяла на себе функції керувати спортом інвалідів.

4.5. Організація національних змагань та участь у міжнародних змаганнях Спеціальних Олімпіад.

Ідея проведення спартакіади серед дітей-інвалідів уперше виникла у В'ячеслава Федоровича Маяковського, що за часи СРСР. В. Ф. Маяковський з часом став одним із перших заслужених тренерів СРСР із спортивної роботи з інвалідами. Ідея проведення такої спартакіади була підтримана центральними комсомольськими організаціями. Треба зазначити, що на той час фахівців із фізичної культури та спорту, а також організатори піонерської роботи мали значний досвід з організації великих свят та спартакіади серед дітей шкільного віку (піонерів), але не було досвіду організації таких змагань серед дітей-інвалідів. У 1989 р. В. Ф. Маяковський, разом із М. А. Савенко, організували. в Одесі у піонерському таборі "Молода Гвардія" першу республіканську спартакіаду серед дітей-інвалідів. Спартакіада мала велику популярність. Після 1991 р. такі спартакіади стали провадити у різних регіонах. У 1993 р. В. Ф. Маяковський разом із В. В. Капочинським розробили нове положення про про республіканську спартакіаду "Повір у себе" серед дітей-інвалідів. Ідея

проведення таких змагань була підтримана Державним комітетом із фізичної культури та спорту, Державним комітетом у справах сім'ї та молоді, Міністерством освіти, Фондом соціального захисту інвалідів України, регіональними управліннями освіти та іншими організаціями. З часом спартакіади "Повір у себе" стали провадитись у головному центрі відпочинку дітей у "Артеку" (АР Крим). На той час названі спартакіади мали загальнодержавний спортивно-оздоровчий характер.

Слід зазначити, що організація та проведення спартакіади "Повір у себе", а також Спеціальних Олімпіад формально мають загальні риси, але принципово відрізняються філософією, місією, метою, складом організаторів і джерелами фінансування. Спартакіади "Повір у себе" – це система відбіркових змагань із фіналом у дитячому таборі на березі моря, які фінансуються, як правило, із джерел державного бюджету. Ігри Спеціальних Олімпіад, якщо дивитись на це явище тільки через "спортивні окуляри" із боковими шторками, – це також система відбіркових змагань із фіналом, але, водночас, це не тільки і не стільки спортивний захід, а також – благодійний, культурний, освітній, соціальний захід для дітей, членів сімей, громадськості. У ньому, крім дітей, беруть участь члени сімей, батьки, тисячі спеціально підготовлених волонтерів, видатні громадські, політичні діячі, видатні спортсмени, популярні артисти та музиканти. Усе це за безкоштовно, за рахунок громадськості і на власні гроші. До Дитячого центру "Артек" може поїхати тільки обмежена кількість дітей і супроводжуючих осіб, а на міжнародні ігри Спеціальних Олімпіад можуть приїхати значно більше дітей, а також члени сімей. До ігор Спеціальних Олімпіад відповідно до спеціальних програм готують волонтерів із числа студентів та добровольців. До програми підготовки волонтерів входить не тільки те, як допомогти учасникам і організаторам ігор, а й пропаганда здорового способу життя, запобігання народжуванню хворих дітей, запобіганню розумової відсталості дітей. Контакт волонтерів із цим контингентом дітей та їх батьками – це школа життя для молодих людей і має значний вплив на формування їх свідомості.

Організатори спартакіади "Повір у себе" обмежилися тільки спортивними змаганнями. Український спортивний центр інвалідів "Інваспорт" разом із регіональними відділеннями провадить загальнонаціональні спортивні спартакіади серед дітій-інвалідів, у яких беруть участь також діти з розумовими вадами. Представники регіональних центрів та осередків спортивної Української федерації інвалідів із розумовими та фізичними вадами (Спеціальна Олімпіада), а також представники інших федерацій беруть активну участь в організації змагань спартакіади. Крім цих змагань, Українська спортивна федерація (Спеціальні Олімпіади) організовує та провадить у регіонах свої спартакіади, а також провадить національні чемпіонати, турніри та інші змагання за міжнародними програмами Спеціальних Олімпіад.

Спартакіада "Повір у себе" провадяться кожного року у чотири етапи: І етап – у закладах та громадських організаціях; ІІ етап – на регіональному рівні; ІІІ етап – на міжрегіональних змаганнях; ІУ етап – фінальні змагання. Фінальні змагання провадять у Міжнародному дитячому центрі "Артек" (Крим) або у Дитячому центрі "Молода Гвардія" (м. Одеса).

До участі у відбіркових та фінальних змаганнях Спартакіади допускаються

діти-інваліди з вадами слуху, зору, з ураженнями опорно-рухового апарату та вадами інтелекту. На спартакіаді змагання серед дітей з вадами розумового розвитку проводять із чотирьох видів спорту: баскетболу, настільного тенісу, легкої атлетики та плавання.

Організатором змагань Спеціальних Олімпіад України є Українська спортивна федерація інвалідів із розумовими та фізичними вадами (Спеціальні Олімпіади України). Регіональні змагання Спеціальних Олімпіад мало чим відрізняються від регіональних відбіркових змагань спартакіади "Повір у себе". Організація та проведення змагань проходить відповідно правил та практики міжнародних Спеціальних Олімпіад. Федерації у різні роки, незважаючи на всі перепони, вдавалося провадити Спеціальні Олімпіади, чемпіонати, турніри та інші змагання. Як правило, такі змагання провадились з 8 видів спорту (легка атлетика, бадмінтон, футбол, плавання, гімнастика, баскетбол, настільний теніс, лижні гонки). В окремі роки провадилися також змагання з волейболу та баскетболу. Планом спортивних заходів на рік передбачається, як правило, провадити значно більше спортивних змагань, але постійні зміни у фінансуванні не дозволяють провадити всі заплановані змагання. Наприклад, у 2001 р. було профінансовано 3 із 26 спортивних заходів. Але Федерація знайшла спонсорів, які допомогли спортсменам прийняти участі у 5 міжнародних заходах та змаганнях.

Українська спортивна федерація інвалідів із розумовими та фізичними вадами (Спеціальна Олімпіада України) складає план та положення про спортивні змагання. На змаганнях Спеціальних Олімпіад визначають не тільки переможців та призерів, а також членів збірних команд Спеціальних Олімпіад, які приймають участь у міжнародних змаганнях Спеціальних Олімпіад.

Участь українських спортсменів у міжнародних змаганнях. У 1995 р. програма Спеціальних Олімпіад України була представлена повноцінною делегацією на Дев'ятих всесвітніх іграх Спеціальних Олімпіад у м. Нью-Хейвен (США). Українські спецолімпійці завоювали 7 золотих, 8 срібних та 5 бронзових медалей.

1997 р. – Шості всесвітні зимові ігри СО, м. Торонто (Канада).
1 золота медаль.

1998 р. – Чемпіонат СО Європи з легкої атлетики, м. Севілья (Іспанія).
Медалі: 4 золотих, 3 срібних, 3 бронзових.

1999 р. – Десяті всесвітні літні ігри СО, м. Ралі (США).
Медалі: 3 золоті, 3 срібні, 3 бронзові.

2000 р. – Міжнародні змагання СО з бадмінтону, м. Москва (Росія).
Медалі: 2 золоті, 1 бронзова.

2000 р. – Літні європейські ігри СО, м. Гронінген (Нідерланди).
Медалі: 5 золотих, 6 срібних, 5 бронзових, приз "Золота бутса".

2001 р. – Сьомі всесвітні зимові ігри СО, м. Анкоридж (США).
Медалі: 5 золотих, 4 срібні, 7 бронзових.

2001 р. – участь у міжнародному багатоденному пробігу на честь Павла Іонна II.

2001 р. – Чемпіонат СО Європи з футболу, м. Варшава (Польща).
Бронзова медаль.

2001 р. – Чемпіонат СО Європи з легкої атлетики, м. Дебрецен (Угоршина).
Медалі: 1 золота, 3 срібні, 8 бронзових.

Українські спецолімпійці на різних міжнародних змаганнях Спеціальних Олімпіад (1990–2001 рр.) здобули 99 медалей: золотих – 29, срібних – 31, бронзових – 39 (медалі, які було завойовано у командних змаганнях, зараховувалися як одна медаль).

Спецолімпійці України (як учасники змагань міжнародної федерації INAS-FID) виступали також у змаганнях, організованих Міжнародною спортивною асоціацією для осіб з інтелектуальними вадами, де також було завойовано багато медалей. Спецолімпійці виступали також на Паралімпійських іграх, де було здобуто 3 золотих, 2 срібні та 2 бронзові нагороди.

Багато тренерів, вчителів, вихователів із різних регіонів України за розвиток фізичної культури та спорту серед інвалідів були відзначені відомчими та державними відзнаками. Особливо важливу роль відігравали у розвитку Спеціальних Олімпіад та спеціальної педагогіки фахівці з таких регіонів:

Донецька обл.: *Михайлів В М. (настільний теніс).*
Дніпропетровська обл.: *Вдовиченко Г. А. (плавання), Лопатинець С. І., Лєльчицький М. Н. (баскетбол).*
Житомирська обл.: *Сидорчук Є. В. (лижні гонки), Лесик В. Я. (легка атлетика) Кудрявцев С. Л. та Кудрявцева Т. В. (легка атлетика), Конопацька О. С., Тейзе В. Р.(організатори).*
Кіровоградська обл.: *Редозубов О. А. (спортивна гімнастика).*
Київ: *Багінський Ю. Д. (футбол), Матвєєв В. В. (футбол), Цебрик В. М. (легка атлетика), Марченко А. М. (бадмінтон), Підварко А. А. (організатор).*
Львівська обл. : *Яблонський О. Г. (настільний теніс), Магрілов В. З. (організатор).*
Миколаївська обл.: *Смоленська І. (настільний теніс), Жуковська Т. К. (організатор).*
Одеська обл.: *Воробйова Л. А. (плавання), Боберцев М. М. (легка атлетика) Маричева Т. С. (легка атлетика).*
Полтавська обл.: *Маславець О. М. (настільний теніс), Дубровін Ф. А. (футбол).*
Рівеньська обл.: Кучер В. О. (організатор).
Севастополь: *Ломакін Г. В. (спортивна гімнастика), Горбачов В. Є., Євдокімова Л. В., Радіонова О. А. (організатори).*
Тернопільська обл.: *Старко М. В., Бутко В. П. (лижні гонки), Бойко Я. П. (футбол), Юзчишин О. С. (організатор).*
Харківська обл.: *Казаков В. М. (лижні гонки), Картавцев В. Є. (легка атлетика), Лагутін В. В. (організатор).*
Херсонська обл.: *Харічева С. А. (легка атлетика), Безкровна Т. О. (плавання), Міщенко І. І. (організатор).*
Чернігівська обл.: *Кириєнко В. А. (настільний теніс, організатор).*

Розвиток руху Спеціальних Олімпіад дав значний імпульс для розвитку спеціальної педагогіки з адаптивного спорту та виховання, підготовки фахівців для праці з цією категорію населення.

5. ВІДМІННОСТІ ІГОР СПЕЦІАЛЬНИХ ОЛІМПІАД ВІД ОЛІМПІЙСЬКИХ ТА ПАРАЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР

Рух Спеціальних Олімпіад, Олімпійський та Паралімпійський рухи мають загальні та відмінні риси, які суттєво відрізняють рух Спеціальних Олімпіад від Олімпійського та Паралімпійського рухів.

Загальними для руху Спеціальних Олімпіад, Олімпійського та Паралімпійського рухів є додержання більшості принципів запропонованих П. де Кубертеном, а саме: сприяння розвитку фізичних та моральних якостей людини; виховання молоді у дусі взаєморозуміння та дружби; поширення в усьому світі принципів для стимулювання доброї волі людства; об'єднання молоді на великих святах – Олімпійських іграх; чесні та рівноправні змагання спортсменів-аматорів; відсутність дискримінації за расовими, релігійними або політичними мотивами.

Загальним для цих ігор є також те, що вони являють собою масові всесвітні змагання, свята, у яких беруть участь представники країн з усіх континентів. Але у сучасному Олімпійському русі поступово відходять від деяких ідей, започаткованих П. де Кубертеном. Наприклад, Олімпійські ігри перетворились на змагання не тільки атлетів, а також на змагання держав або територій. Спортивні змагання часом ставали приводом для політичного суперництва та протистояння держав. Через політичне протистояння держав блокувалась участь спортсменів не тільки в Олімпійських, а й у Паралімпійських іграх. Таким чином, деякі держави розглядають ігри олімпійського характеру не тільки як місце для спортивних змагань, а також як місце для політичного протистояння. Здається, що організатори Олімпійських ігор поступово здають свої позиції. Так, в Олімпійських іграх беруть участь не тільки спортсмени-аматори, а й спортсмени-професіонали. У сучасному світі Олімпійські ігри почали розглядати також як комерційний захід, а спортсменів як товар. Поступово відбувається трансформація або відмова від деяких ідей, які були започатковані П. де Кубертеном.

Рух Спеціальних Олімпіад має свої відмінності та особливості, які відрізняють його від Олімпійського або Паралімпійського рухів. Так, на змаганнях Спортивних Олімпіад домінує не заохочення до певних спортивних рекордів або результатів заради рекордів або медалей, а заохочення спортсменів-інвалідів випробувати свої можливості, подолати невпевненість і одержати перемогу над собою або спільну перемогу з товаришами по команді. Організатори ігор не фіксують спортивні рекорди тому, що основна мета Спеціальних Олімпіад – людина, а не її рекорди. Спортсмени-переможці та призери змагань одержують медалі, але за рекорди, за перемогу та призові місця вони не одержують фінансових нагород. Грошових нагород не одержують також судді, лікарі, тренери і весь обслуговуючий персонал. Спортсмени з різних країн представляють на цих змаганнях себе, як представники національної програми, а не країну. Тому, організатори ігор не підводять підсумки змагань між акредитованими програмами різних країн. Акредитовані учасники програм ігор Спеціальних Олімпіад не роблять грошових внесків, а, навпаки, на час змагань організатори безкоштовно забезпечують учасників

помешканням та харчуванням. Учасникам змагань не треба платити за подання протестів. Організатори Спеціальних Олімпіад не визнають за доцільне додержуватись деяких ритуалів, які запроваджено на олімпійських та паралімпійських іграх. Так, на змаганнях Спеціальних Олімпіад на честь переможців не виконують національні гімни, не піднімають національні прапори, але на цих змаганнях є національні прапори тих країн, із яких приїхали учасники змагань. На честь переможців на змаганнях виконується гімн Спеціальних Олімпіад та піднімається прапор Спеціальних Олімпіад. Така практика відповідає основним ідеям П. де Кубертена, який не хотів політизувати Олімпійські ігри.

Таким чином, організатори змагань Спеціальних Олімпіад значною мірою додержуються духу принципів "олімпізму" і саме тому ці змагання, на відміну від паралімпійських чи олімпійських змагань, позбавлені проблем із професіоналізмом, із допінговим контролем, з обманом та іншими вадами великого спорту.

Організатори Спеціальних Олімпіад не мають на меті участь спортсменів у паралімпійських іграх, встановлення спортивних рекордів чи інших досягнень. Фундатори цього руху чітко усвідомлюють специфіку інвалідного спорту для осіб із вадами інтелектуального розвитку. Вони вважають, що спортсмени з розумовими вадами не повинні змагатися з інвалідами інших медичних нозологічних груп не тільки через свої функціональні вади, а також через етичні та соціально-психологічні чинники. Практика організації загальних змагань довела, що інваліди та інші категорії людей з розумовими вадами, вадами інтелекту не сприймаються позитивно іншими категоріями інвалідів і такі змагання не досягають поставленої мети. До такого самого висновку прийшли організатори міжнародних змагань серед глухих. Тому врешті-решт було вирішено, що таким спортсменам краще змагатися між собою. Але це не означає, що спортсмени, які мають вади інтелекту, а також інші супутні вади (слуху, зору або фізичні) не можуть брати участь у змаганнях Спеціальних Олімпіад.

Організатори ігор Спеціальних Олімпіад, на відміну від організаторів змагань паралімпійського руху, не мають організаційних проблем із класифікацією спортсменів. До змагань допускаються спортсмени-інваліди з вадами інтелекту, якщо вони визнані інвалідами фахівцями своїх країн. До змагань допускаються також спортсмени із затримкою психічного розвитку, які навчаються або навчалися у спеціальних закладах для осіб із низьким інтелектом, якщо до такого висновку прийшли фахівці країни.

Спеціальні Олімпіади провадяться з метою реабілітації та розвитку адаптаційних можливостей спортсменів-інвалідів, потрібних їм для життя. Вони провадяться для атлетів різного рівня підготовки, які розподіляються на групи (дивізіони) учасників з однаковими фізичними та функціональними можливостями. Змагання провадяться по групах, де й визначаються переможці. Змагання між групами спортсменів із різним рівнем підготовки не провадяться. Мета змагань - дати як можна більшій кількості спортсменів одержати перемогу над собою та над однаковим за силами суперником і мати задоволення від участі у змаганнях. Супутня мета - допомогти батькам, піклувальникам об'єднатися для обміну досвідом у вирішенні задач, спрямованих на виховання

дітей, звернути увагу суспільства, державних інститутів на проблеми людей з вадами інтелектуального розвитку.

У програмах змагань Спеціальних Олімпіад відсутні такі види спорту, які могли б призвести до травм (бокс, боротьба, стрибки із трампліна, стрільба з лука та інші).

Основна ознака спортивних змагань Спеціальних Олімпіад, що відрізняє їх від змагань олімпійського та паралімпійського руху, полягає в тому, що Спеціальні Олімпіади – це змагання не збірних команд країн, а змагання спортсменів із розумовими вадами, які є представниками національних програм Спеціальних Олімпіад територій з особливим статусом, автономних територій, а також держав. Таким чином, на Спеціальних Олімпіадах можуть приймати участь, наприклад, представники двох національних програм, які впроваджують ці програми на двох автономних територіях однієї країни.

ВИСНОВКИ

Спеціальні Олімпіади (Special Olympics) – це нове спортивне, культурне та громадське явище у міжнародному спортивному русі інвалідів.

Міжнародний спортивний рух Спеціальних Олімпіад – складова частина світової культури, а також складова частина спортивного руху інвалідів, який має олімпійську спрямованість.

Спеціальні Олімпіади – це змагання серед людей з різними розумовими вадами, які репрезентують національні програми Спеціальних Олімпіад.

Програмами Спеціальних Олімпіад передбачені комплексні системи спортивних тренувань, методичні поради, пропаганда потреб інвалідів та людей з особливим станом здоров'я, обмін досвідом, робота із членами родин інвалідів, підготовка громадських помічників, популяризація руху, організація та проведення змагань Спеціальних Олімпіад.

Міжнародні Спеціальні Олімпіади (International Special Olympics Ink.) та її регіональні філії – це громадські некомерційні організації, які організують діяльність руху за спеціальними програмами Спеціальних Олімпіад.

Основна мета Спеціальних Олімпіад: допомагати людям із відхиленнями в розумовому розвитку стати повноправними членами суспільства, брати участь у суспільному житті, надавати цим людям справедливих можливостей для демонстрації своїх здібностей в умовах спортивних змагань, а також інформувати громадськість про людей з розумовими вадами та особливими потребами.

Спортивний рух інвалідів із вадами інтелектуального розвитку виник на теренах США у 1963 р. Ініціатором та фундатором цього руху була Юніс Кеннеді, яка, разом із своїм чоловіком Саджентом Шрайвером, протягом чотирьох десятків років організує та популяризує ці змагання.

Перші міжнародні спортивні змагання інвалідів із вадами інтелектуального розвитку відбулися у 1968 р. у м. Чикаго (США). Спочатку ці змагання носили назву Міжнародних літніх або зимових ігор Спеціальних Олімпіад, а з 1991 р. вони змінили назву на Всесвітні літні або зимові ігри Спеціальних Олімпіад.

З 1968 по 2001 р. спортивний рух для людей з вадами інтелектуального розвитку було поширено на всіх континентах, де проживають люди. До спортивного руху спеціальних Олімпіад приєдналися спортивні федерації із 150 країн світу. У різних регіонах світу організовані регіональні відділення, які проводять регіональні спортивні змагання Спеціальних Олімпіад. Міжнародний рух Спеціальних Олімпіад – наймасовіший спортивний рух інвалідів у світі.

Організація Об'єднаних Націй визнала значення Спеціальних Олімпіад і закликала визначити 1986 р. як "Міжнародний рік Спеціальних Олімпіад".

У 1988 р. Міжнародний Олімпійський Комітет визнав Міжнародну Спеціальну Олімпіаду як спортивну організацію, що має "олімпійську спрямованість".

Міжнародні Спеціальні Олімпіади мають підтримку з боку державних, політичних та громадських діячів. Гостями Спеціальних Олімпіад були президенти, голови урядів різних країн, політичні, державні діячі, діячі культури та представники ділових кіл.

Рух Спеціальних Олімпіад, Олімпійський та Паралімпійський рухи мають загальні та відмінні риси. Загальними для цих рухів є додержання більшості олімпійських принципів, запропонованих П. де Кубертеном. Ігри Спеціальних Олімпіад провадяться на такому ж сучасному організаційному та технічному рівні, як Олімпійські та Паралімпійські ігри.

Рух Спеціальних Олімпіад відрізняється від Олімпійського або Паралімпійського рухів як за ритуалами, так і за деякими принципами. Так, на змаганнях Спортивних Олімпіад переважає заохочення не до певних спортивних рекордів або результатів, а заохочення спортсменів випробувати свої можливості, подолати невпевненість і одержати перемогу над собою або спільну перемогу з товаришами по команді. Організатори ігор не фіксують спортивні рекорди тому, що основна мета Спеціальних Олімпіад – людина, перемога людини над самою собою, а не рекорди або спортивні результати. Але спортсмени, які виступають на Спеціальних іграх, досягають як високих спортивних досягнень, так і високого рівня індивідуальної підготовки. У деяких видах спорту тренерами набуто унікального педагогічного досвіду спортивної підготовки людей з розумовими та фізичними вадами.

Відмінність спортивних змагань Спеціальних Олімпіад від змагань олімпійського та паралімпійського руху полягає також у тому, що Спеціальні Олімпіади – це не тільки спортивні змагання, а також демонстрація ефективності національних програм Спеціальних Олімпіад, що забезпечують систему спортивних тренувань, систему підготовки громадських помічників, систему популяризації руху, систему організації, проведення та участі у цих змаганнях.

Основна відмінність спортивних змагань Спеціальних Олімпіад від олімпійського та паралімпійського руху полягає у тому, що Спеціальні Олімпіади – це змагання не збірних команд країн, а спортсменів із розумовими вадами, які є представниками національних програм Спеціальних Олімпіад, територій з особливим статусом, автономних територій, а також держав. Таким чином, на Спеціальних Олімпіадах можуть брати участь, наприклад, представники двох національних програм, які впроваджують ці програми у двох автономних територіях однієї країни.

Спортивний рух Спеціальних Олімпіад поступово впливає на соціально-психологічну свідомість світової спільноти, а також на соціально-психологічну свідомість в окремих країнах, на наукові та освітянські сфери, на створення нормативної та правової бази, на вирішення різних соціальних та економічних проблем людей з вадами інтелектуального та психічного розвитку.

Історія виникнення руху Спеціальних Олімпіад в Україні бере свій початок у 1990 р. У 1994 р. була заснована Українська спортивна федерація інвалідів із розумовими вадами (Спеціальні Олімпіади України) як усеукраїнська, громадська, неприбуткова, некомерційна організація, що об'єднує громадян України на основі спільності інтересів для реалізації мети та завдань, передбачених Статутом Федерації. Федерація заснована на добровільних засадах конференцією спортивних фахівців. Федерація тісно пов'язана з діяльністю міжнародного спортивного руху Спеціальних Олімпіад і проводить роботу згідно із Статутом, національними програмами та програмами Спеціальних Олімпіад.

Учасники змагань Спеціальних Олімпіад – це люди з різними розумовими вадами. Значна кількість серед них – діти, учні, які мешкають або навчається у спеціальних закладах системи освіти або системи соціального захисту населення.

У 2001 р. у закладах міністерств освіти та соціального захисту налічується приблизно 76,3 тисячі дітей та учнів із різними фізичними та розумовими вадами. Питома вага дітей з різними фізичними та розумовими вадам у порівнянні із загальною кількістю учнів загальноосвітніх шкіл становить приблизно від 0,98 відсотка до 1,11 відсотка. Питома вага дітей з різними фізичними та розумовими вадами у порівнянні із загальною кількістю населення України складає, приблизно, від 0,15 – 0,16 відсотка.

Загальна кількість учнів допоміжних шкіл і шкіл-інтернатів, у яких немає інших відхилень здоров'я крім розумових вад досягає 34 203. Загальна кількість цих дітей разом із кількістю учнів класів для розумово відсталих дітей – 34 920. Усього загальна кількість учнів із різними вадами здоров'я 57 509. В системі освіти загальна кількість дітей з розумовими вадами (без класів інтенсивної педагогічної корекції) становить 57 509.

Кількість учнів із розумовими вадами (розумово відсталі та із затримкою психічного розвитку без кількості сліпих, глухих тощо) – 34 203 або 62,08 відсотка.

Глухих, слабочуючих та туговухих та учнів із порушеннями мови – 10 374 або 18,03 відсотка.

Сліпих та слабозорих учнів – 5202 або 9,04 відсотка.

Учнів із наслідками ДЦП та поліомієліту – 2282 або 3,96 відсотка.

Таким чином, кількість учнів із розумовими вадами більше кількості учнів групи глухих у 3,8 раза, більше кількості групи сліпи у 7,6 раза, більше кількості групи з наслідками ДЦП та поліомієліту у 17,2 раза.

У містах функціонує 59,6 відсотка спеціальних шкіл, в яких навчається 72,9 відсотка учнів від загальної кількості учнів спеціальних шкіл. В селах таких закладів – 43,1 відсотка, в яких навчається 27,1 відсотка учнів від загальної кількості учнів спеціальних шкіл.

До контингенту, який охоплюють програми Спеціальних Олімпіад, належать діти з дитячих будинків, а також учні допоміжних шкіл, шкіл-інтернатів та учні спеціальних класів, котрих можна умовно розділити на три групи:

перша група — діти з розумовою відсталістю, які є інвалідами і знаходяться під наглядом у закладах Міністерства соціального захисту населення (приблизно 8800 дітей);

друга група – учні з розумовою відсталістю, котрі є інвалідами через ушкодження слуху, зору, із наслідками ДЦП та поліомієліту, а також водночас із розумовою відсталістю (приблизно 2 651 дітей);

третя група – учні з розумовою відсталістю та затримкою психічного розвитку, котрі не мають статусу інвалідів (приблизно 34 920 дітей).

Третю групу можна умовно розділити на дві підгрупи:

перша підгрупа – діти з інтелектуальним рівнем розвитку нижче 70 IQ умовних одиниць;

друга підгрупа – діти старшого віку, у яких із часом інтелектуальний рівень розвитку покращився, а індекс IQ став вище 70 умовних одиниць.

Випускники, після навчання у спеціальних учбових закладах для дітей з різними розумовими вадами, як правило, певний час або постійно, перебувають на обліку у психоневрологічному диспансері, тому стосовно них існує обмеження щодо отримання певних професій. Більшість дітей спеціальних шкіл-інтернатів, допоміжних шкіл походять із соціально неблагополучних родин. У наш час у 5672 дітей (12,09 відсотка) батьки позбавлені батьківського права піклування.

Наведена категорія людей не належить до категорії інвалідів, але вади розумового розвитку не дозволяють їх віднести до категорії здорових людей. На жаль, державні організації, що відповідають за масову фізичну культуру та спорт, не можуть визначити до якої категорії віднести цих людей, але швидко вирішили, що спортивні заходи для цією категорії людей не фінансувати.

Змагання Спеціальних Олімпіад серед названого контингенту організовує Українська спортивна федерація інвалідів із розумовими та фізичними вадами (Спеціальні Олімпіади України). Організація та проведення змагань відбувається згідно з правилами та практикою Міжнародних Спеціальних Олімпіад. Змагання Спеціальних Олімпіад провадяться, як правило, з 8 видів спорту.

У 1999 р., у порівнянні з 1994 р., кількість людей з вадами інтелекту та затримкою психічного розвитку, які займаються у фізкультурно-реабілітаційних групах, зросла з 107 до 3413, а кількість спортсменів у спортивних секціях та ДЮСШ – з 533 до 2056. Наведені показники, при порівнянні їх із кількістю дітей з розумовими вадами, які навчаються в спеціальних школах-інтернатах, свідчать, що українська федерація має значні резерви для розвитку спортивної роботи.

З 1990 р. по 2001 р. українські спецолімпійці взяли участь у десятьох міжнародних змаганнях Спеціальних Олімпіад. У цих змаганнях українські спецолімпійці здобули 99 медалей (золотих – 29, срібних – 31, бронзових – 39), що є показником міжнародного визнання професіонального рівня тренерів-

педагогів, які працюють з людьми з розумовими вадами. В деяких циклічних видах спорту на витривалість педагогічний досвід українських тренерів значно вище за досвід тренерів з інших країн.

Аналіз розвитку спортивного руху інвалідів в Україні дозволяє зробити деякі рекомендації, реалізація яких може покращити становище як усього спортивного руху інвалідів, так і руху Спеціальних Олімпіад.

Історія розвитку Спеціальних Олімпіад у світі, як і історія усіх спортивних федерацій, свідчить, що цей рух розвивається не як рух структур підпорядкованих державі або державам, а як рух громадських організацій, які мають угоди про співпрацю з іншими державними та недержавними організаціями. Згідно національного законодавства, громадські організації самі визначають свою мету та засоби її реалізації та допомагають людям задовольняти свої потреби. Згідно законодавства та статутних положень, громадські організації не несуть відповідальність за діяльність державних організацій, а державні організації не несуть відповідальність діяльність громадських організацій. Але державні та громадські організації спілкуються або співробітничають. Практика свідчить, що між державними організаціями, відповідальними за розвиток фізичної культури та спорту в Україні, та громадськими організаціями, до яких належать федерації спорту інвалідів, як правило, відносини не будуються на договірних та правових засадах і мають адміністративний характер. Відносини мають бути договірними, що надасть їм стабільності та взаємної відповідальності.

Відомо, що міжнародний спортивний рух, складовою частиною якого є спортивний рух інвалідів, усі заходи і фінансові витрати планує, як мінімум, на олімпійський цикл. Паралімпійські ігри, а також ігри інших федерацій, які мають статус олімпійських (Всесвітні ігри глухих, Всесвітні ігри Спеціальних Олімпіади), провадяться також одного разу на чотири роки, але у різні роки. Тому виникає потреба мати узгоджений довгостроковий календарний план міжнародних заходів усіх федерацій (мінімум на 7 років), щоб заздалегідь планувати фінансові потреби та витрати, з урахуванням проблем перехідної економіки держави. Розробка стратегії розвитку та багаторічне планування, перспективних планів розвитку та фінансування, а також узгоджена відповідальність реалізації цих планів може позитивно позначитися на якості управління та порозумінні між федераціями.

В Україні існує чотири спортивних федерації інвалідів. В останні роки тільки рух Спеціальних Олімпіад в Україні не має фінансової підтримки і відчуває дисриміційне ставлення з боку державних та громадських організацій, координаторів спорту інвалідів. Але цей рух, вільний від свавілля чиновників, має досвід існування у ринкових умовах, провадить свої заходи та приймає участь у міжнародних змаганнях.

Спортивний рух Спеціальних Олімпіад в Україні – це молоде громадське утворення, яке перебуває у стадії розвитку та вдосконалення.

Інформаційні джерела

1. Володимирський О. Жінка у воротах – запорука як мінімум "бронзи". //Столиця. 2000 р. – 11 липня.
2. Відхилень від п'єдесталу немає. //Урядовий кур'єр. – 2000. –15 липня.
3. Дикальчук Б. Что имеем – ценим, но слишком низко. //Команда. – 2000 г. – 10 февраля.
4. Долина Н. Близнецы заговорили только в четырнадцать лет, чтобы сказать: "Я всё могу". //Сегодня. – 2001. – 15 июля.
5. Дойч Тамаш. (Приветственное послание.)Игры Европейского чемпионата по лёгкой атлетике. 23–28 августа 2001 г. Дебрецен. Стр.2, 14.
6. Капуста Т. На польській доріжці, на чеській лижні. //Урядовий кур'єр. – 2000. – 6 квітня.
7. Кудряшов Л. Запалити огонь надії. // Олімпійська Арена. – 1997. – № 1.
8. Кудряшов Л.Запам'ятається надовго"(Відзначення Міжнародного дня інвалідів у Києві). //Повір у себе. – 2000. – 1 – 15 січня.
9. Магрілов В. Міжнародний пробіг інвалідів. // Повір у себе. – 2001. – травень.
10. Мудрік В. Збірна України – бронзовий призер Європи. // Спортивна Газета.. – 2000. – 15 листопада.
11. Мудрік В."Спеціальна Олімпіада" – ініціатива Кеннеді. //Спортивна Газета. – 2000. – 7 липня.
12. Мудрик В. Специальная Олимпиада-2000. //Любомира. – 2000. – № 1.
13. Мудрік В. Паралімпійські ігри. // Любомира. – 2000. – № 2.
14. Мудрік В. Всесвітні зимові ігри Спеціальної Олімпіади. // Повір у себе. – 2001.
15. Мудрік В.Європейський Футбольний Тиждень у Києві. // Повір у себе. – 2001.
16. Мудрік В.І.Футбол без обмежень. // Урядовий кур'єр. – 2001. – 12 квітня
17. Мудрік В. Дебютували на чемпіонаті спортсмени Спеціальної Олімпіади України. // Віра. – 2001. – 35.
18. Мудрік В.І. Міжнародний спортивний рух інвалідів. – К., 2001. – с. 38.
19. Официальные Специальные Олимпиады. Летние Спортивные Правила. 2000–2003 года, исправленное и дополненное издание. (Статья I). //The Spicial Olympics Sport Rules Advisory Committee (Год не указан).
20. Положення про проведення VI Спартакіади "Повір у себе" серед дітей—інвалідів у 1999 р., присвяченої 8-й річниці Незалежності України. – Київ. 1999.
21. Семенюк Л. Мы в ответе за всех. //Украина – Центр. – 1999. – 20 августа.
22. Сонгстер Т. Побеждайте для себя. //Каждую неделю. – 1994. – № 24.
23. Специальный Олимпийский Комитет 1990–2001. СПб., 2001.
24. Семинар спортивных тренеров региона Евразии: Спешиал Олимпикс Туркменистана. Ашхабад, Туркменистан. – 1996. – 26 –30 сентября.
25. Специальная Олимпийская программа Евразии. Специальная Олимпиада Евразии. //Информационный бюллетень. М., – 1994. – № 3.
26. Славинський Т. Українці беруть участь в Спеціяльній Олімпіяді. //Газета "Свобода" (США). – 1995. – 7 липня.
27. Український центр "Інваспорт" у цифрах і фактах./ Міністерство України у справах молоді і спорту. – К., 1995.
28. Український центр "Інваспорт" у цифрах і фактах./ Державний комітет України з фізичної культури і спорту. – К., 1995.
29. Український центр "Інваспорт": Інформаційний бюллетень./ Державний комітет України з фізичної культури і спорту. – К., 1996.
30. Український центр "Інваспорт" у цифрах і фактах./ Державний комітет України з фізичної культури і спорту. – К., 1997.

31. Український центр "Інваспорт" у цифрах і фактах./ Державний комітет України з фізичної культури і спорту. – К., 1998.
32. Фізкультурно–реабілітаційна та спортина робота серед інвалідів України у 1999 році (цифри і факти)./ Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів "Інваспорт", Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму України. – К., 2000.
33. Чудная Р.В. Адаптивное физическое воспитание.// К.: Наук. Думка, 2000. – с.358.
34. Шрайвер С. Обращение г–на Сарджента Шрайвера, Председателя "Спешиал Олимпикс Интернешнл" к советским спортсменам". //Каждую неделю. – М., 1994. – № 24.
35. 1994 Annual Report. Special Olympics International. – 1994.
36. 1999 Special Olympics World Summer Games. //Fact Sheet. Special Olympics. SOI. – 1998. – 1.
37. A Special Olympics Anniversary. //The New Yofk Times. – 1998. – July 20.
38. Around the World. À propos. //The newsletter of the Intarnational Special Olympics movement. – 1993. – Vol.5, № 2, Oktober.
39. And now a Word from our Sponsors. Spirit. //The magazine of Special Olympics. 30th Anniversary. Special Edition. – 1998.
40. Around the World. À propos. //The newsletter of the Intarnational Special Olympics movement. – 1994. – Vol.6, № 3, March.
41. Around the World. Spirit. //The magazine of Special Olympics. – 1996. – Vol.2, №2, Quarter 3.
42. Coaches are Critical. //Fact Sheet. Special Olympics. SOI. – 1996. – 1.
43. Coaches Training. //Fact Sheet. Special Olympics. SOI. – 1996. – 9.
44. Cogan Sandy. Delegates warmed by Alaskan hosts. Spirit. //The magazine of Special Olympics. – 2001. – Volume 7, Number 2. Quarter 2. – p. 26 – 27.
45. Cogan Sandy. Capture the moment. Spirit. The magazine of Special Olympics. – 2001. – Volume 7, Number 2. Quarter 2. – p. 9 – 13.
46. Clinton Bill. (Massage).The 1995 Specal Olympics Word Games. 1995 Special Olympics World Games. //Official commemorative program. Sport. Spirit. Splendor.U.S. Healthcare, Inc. – 1995. – p.10.
47. Damentko Mariusz. (The letter.) I st Special Olympics basketball tournament Vevey-Montreux. //Special Olympics Switzeland. – 1997. – October 16th-20th. – p.9
48. Divisioning. // Fact Sheet. Special Olympics. SOI. – 1996. – 1.
49. Eunice Kennedy Shriver. Special Olympics. //Fact Sheet. SOI. – 1998. – 8.
50. Families. Special Olympics. //Fact Sheet. SOI. – 1996. – 4.
51. Havel Václav. (Message) Speciální olympiáda. 1990–2000. Česká republika. 1990-2000 Special Olympics. Czech Republic. – 2000.– p.24.
52. Hope families find in Special 0lympics. Spirit. // The magazine of Special Olympics. 30th Anniversary. Special Edition. – 1998. – p. 39–40.
53. Facts about Person with Mental Retardation. //Book: How to start a local Special Olympics program. A guid to program organization, training and competition for local program leaders. Special Olympics International Ink. (Внутриведомственное издание. Год не указан, стр. 16 – 17).
54. Games and Competitin. //Fact Sheet. Special Olympics. SOI. – 1996. – 9.
55. Harrison Rainie, Hetter Katia. The most Lasting Kennedy legacy. Yjw Eunice Shriver and her family changed the world for the mentally retarded. //US News & World Report. – 1993. – November 15.
56. Kennedy Shriver Eunice. Welcome to Special Olympics. Book: How to start a local Special Olympics program. A guid to program organization, training and competition for local program leaders. //Special Olympics International Ink. (год не указан) – p.1.

Науково-практичне видання

Віт Іванович МУДРІК

СПЕЦІАЛЬНІ ОЛІМПІАДИ. SPECIAL OLYMPICS

Редактор Романенко Л. А.
Дизайн – Брижак С. М.
Коректор Кухалашвілі В. К.
Комп'ютерний набір – Мудрік В. В.

Підп. до друку 26.12.2001. Формат 60x84 1/16. Папір офсетний №1. Гарнітура Таймс. Друк ризографічний.
Умовн. друк. арк. 3,02. Обл.-вид. арк. 3,94. Тираж 500 прим.
Зам. Зам. № 129. Ціна договірна.

ТОВ Видавництво "Нора-прінт"
Свідотство про включення до державного реєстру ДК № 80
01042, Київ, вул. Патріса Лумумби, 4, корп. А.

Special Olympics
Ukraine

